

VALORS ÈTICS 4ESO

COMUNITAT VALENCIANA

GUIA DIDÀCTICA

Antonio Vallés Arándiga

Consol Vallés Tortosa

Alfred Vallés Tortosa

ÍNDEX

Introducció	5
1. Programació didàctica	
1.1. Els objectius	9
1.2. Els continguts	10
2. Estructura didàctica del llibre de text	13
3. Estructura didàctica del quadern d'activitats de l'alumne	15
4. La temporalització	16
5. La metodologia del treball	18
6. Els criteris d'avaluació i els estàndars d'aprenentatge avaluable	19
7. Suggeriments didàctics per als textos d'introducció a la unitat	22
8. Solucionari	
8.1. Solucionari del llibre de text	43
8.2. Solucionari del quadern d'activitats	49
9. Recursos web	59
Annex:	
La Declaració Universal dels Drets Humans (versió resumida)	60

INTRODUCCIÓ

La matèria Valors Ètics pretén promoure la reflexió ètica com a activitat fonamental i pròpia de l'ésser humà, a partir de la qual orientem la nostra conducta i les relacions interpersonals. Per això, el seu objectiu principal és que els i les alumnes arriben a sentir-se artífexs de la seua pròpia persona, de la societat en la qual viuen així com del món que els agradaria construir, ajudant-los a desenvolupar tant les seues capacitats cognitives com afectives per a consolidar la reflexió com un hàbit necessari en la consecució de la seua autonomia i la justificació racional de les seues eleccions com a guia de la seua conducta en tots els àmbits de la vida.

Des d'aquesta àrea s'aporten les bases d'una formació cívica-social que ajudarà a desenvolupar les competències necessàries per a desenvolupar-se en una realitat social diversa i globalitzada, contribuint a promoure el pensament crític i una actitud responsable amb la seua pròpia vida i el seu entorn social i natural. A través d'aquesta matèria l'alumnat s'inicia en el coneixement i assumptió responsable dels seus drets i deures com a persona, com a membre d'un grup, i com a pertanyent a una societat mundial i per tant en la pràctica del respecte, la solidaritat i la cooperació com a valors ètics fonamentals. La integració d'aquests aprenentatges reverteix de manera positiva en la seua formació acadèmica i en la consecució d'una vida assolida i digna.

De la mateixa manera, l'alumnat s'inicia en el plantejament de qüestions que ens afecten a tots els éssers humans; com diria Kant què he de fer?, què puc esperar si faig el que dec?, són preguntes essencials i irrenunciables que tractarà de respondre realitzant recerques sobre els principals problemes i reptes del nostre món, proposant solucions i aprenent a comunicar-les; habilitats que, sens dubte, són importants i útils al llarg de la vida i contribueixen al seu torn a una convivència pacífica i a l'exercici de la ciutadania democràtica. Per tot això, l'aprenentatge cooperatiu i el diàleg entre iguals, que promou el debat, no és tan sols una recomanació pedagògica, és una exigència de l'acció orientada a l'enteniment, que rebutja la violència i els prejudicis a l'hora de resoldre conflictes i que per això s'ha de tenir present al llarg d'aquesta etapa.

El currículum bàsic s'ha formulat partint del desenvolupament cognitiu i emocional en el qual es troba l'alumnat en aquesta etapa, de la concreció del seu pensament, de les seues possibilitats cognitives, del seu interès per aprendre, de la relació amb els seus iguals i amb l'entorn i finalment, del seu pas cap a un pensament abstracte cap al final de l'etapa. Per això, s'han seqüenciat els continguts i els criteris d'avaluació i s'han distribuït per cursos considerant les característiques de l'alumnat de cada nivell educatiu i considerant la naturalesa del contingut mateix que s'estructura com segueix.

El currículum s'organitza en dos cicles. El primer que abasta els tres primers cursos s'estructura en 6 blocs, 2 per cada curs. En 1r de l'ESO els dos blocs de contingut reflexionen sobre la construcció de la identitat personal a través de la relació amb els altres en el seu entorn més pròxim. En 2n de l'ESO, el bloc 1 planteja qüestions de fonamentació de l'acció individual i social, que condueix a la necessitat de projectar la reflexió a l'àmbit de la Justícia, Dret i l'acció política (bloc2) i finalment, en 3r de l'ESO es tracta la internacionalització dels drets universals expressada en la DUDH i de l'anàlisi dels problemes del nostre món amb la finalitat de que l'alumnat siga conscient de la importància de la reflexió ètica en una societat globalitzada. El segon cicle s'articula entorn de 5 blocs que corresponen a 4t de l'ESO i que pretenen analitzar l'aplicació de tot l'anterior, partint de la dignitat humana com a fonament de la DUDH i, una vegada reconeguda la validesa de tal document, fer-se conscient de la necessitat de participar per a aconseguir la seua vigència; la seua realitat efectiva.

És important destacar que els criteris d'avaluació seran un referent del procés d'aprenentatge al llarg de l'etapa doncs ens permetran definir i concretar aprenentatges. Igualment el seu sentit progressiu, permetrà una millor atenció a la diversitat i una millor atenció personalitzada, fent ús de diversos procediments i instruments d'avaluació.

Valors Ètics contribueix de forma substancial al desenvolupament de la competència social i ciutadana doncs és aquesta la que està present en el desenvolupament de tots els seus continguts. La competència en comunicació lingüística es treballa en tot moment atès que és a través de l'acció comunicativa com construïm el nostre món social i tractem d'arribar a acords per a vehicular la relació amb els altres. La competència aprendre a aprendre és també clau doncs es fomenta l'autonomia personal i l'esperit crític que permeten a l'alumnat l'autorregulació dels seus processos cognitius i de la seua conducta en diferents contextos garantint que adquirisca recursos suficients per a formar-se permanentment. L'aportació de l'àrea a la competència de consciència i expressions culturals se centra en el coneixement de les manifestacions culturals de l'entorn, propiciant una actitud d'obertura i de respecte cap a la diversitat d'expressions culturals. Els continguts proposats en el bloc 2 del primer curs doncs tracta sobre qüestions de reflexió davant la pluralitat de valors culturals i morals. Aquesta matèria també treballa la competència digital en relació a la cerca de la informació, la seua interpretació, així com en l'elaboració de treballs en format digital. L'alumnat ha de saber com i què cercar doncs no tot és igualment rellevant. Serà el professor qui oriente i done els criteris i els objectius perquè l'ús de les noves tecnologies siga aprofitable educativament. La competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia, encara que no és pròpiament una competència d'aquesta matèria, es treballa en el bloc 2 de contingut de 3r curs "Els valors ètics i la seua relació amb la ciència i la tecnologia", així com en l'anàlisi de gràfiques en els temes sobre desenvolupament sostenible. Finalment Valors Ètics afavoreix el sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor des de tots els seus blocs de mitjançant la planificació de tasques enfocades cap al foment de la responsabilitat i la participació en activitats que promouen l'aplicació dels drets humans en tots els àmbits de la vida i la construcció d'una ciutadania democràtica.

Respecte als elements transversals, es fa referència en la majoria dels blocs de continguts a la comprensió i expressió oral, a l'expressió escrita, la comunicació audiovisual, les TIC i l'empreniment, i per descomptat els que es refereixen a la igualtat entre homes- dones i la prevenció i resolució de conflictes. A més es tracten de manera explícita elements transversals com el desenvolupament sostenible, els riscos de l'explotació humana, les amenaces per al medi ambient de determinades actuacions i els perills de l'ús indiscriminat de les TIC.

El currículum incorpora plantejaments metodològics i didàctics coherents amb el desenvolupament de les competències, l'aprenentatge en contextos reals dels elements transversals i dels continguts de les àrees. Com el RD 116/2014 proposa, i en línia amb la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre de 2006, sobre les competències clau per a l'aprenentatge permanent, aquest decret es basa igualment a potenciar l'aprenentatge per competències, integrades en la resta d'elements curriculars per a propiciar una renovació en la pràctica docent i en el procés d'ensenyament i aprenentatge. La metodologia posarà l'accent, especialment, en la compressió lectora de textos breus, notícies, documents d'actualitat, així com en la visualització de reportatges, documentals o pel·lícules sobre els temes estudiats en el curs. Els punts centrals en els quals es basa la metodologia són:

- a) Interacció i aprenentatge: l'objectiu últim és que tots l'alumnat sense exclusió, adquirisquen els millors aprenentatges possibles.
- b) Aprenentatge situat, que emfatitza la dimensió social dels processos d'adquisició de les competències, un aprenentatge vinculat a un determinat context cultural, social i de relacions, i a unes deter-

minades tasques que les persones hauran de resoldre i que li permetran adquirir la competència necessària.

- c) Estructures d'aprenentatge cooperatiu, que assegurin la interacció entre iguals i amb altres membres de la comunitat educativa i l'entorn.
- d) Didàctica específica de l'àrea, ja siga de caràcter general o relacionada amb alguns dels blocs de contingut; atenent a la seua singularitat s'utilitzen diferents recursos.

La lectura i anàlisi de textos tant filosòfics com d'actualitat (notícies), l'anàlisi i composició escrita a partir de materials audiovisuals, són recursos imprescindibles. Però també és necessari treballar l'expressió oral; treballs individuals o en grup, que requerisquen una exposició, debats, etc.

Els procediments d'avaluació han de ser variats. Juntament amb les proves escrites, el professor valorarà les exposicions orals, tant individuals com en grup; a més, tindrà en compte els comentaris de textos escrits al llarg del curs i la realització de breus redaccions sobre qüestions tractades. Igualment avaluarà la participació en classe quan es realitzen debats.

(Text CURRÍCULUM VALORS ÈTICS ESO. CV. DOGV NÚM. 7544, 10/06/2015)

1. PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

Els elements didàctics que constitueixen la programació i el desenvolupament en els Valors Ètics en aquest quart curs de l'ESO són els següents:

1.1. OBJECTIUS

Generals

- A. Conscienciar-se de l'alt valor de la dignitat de la persona, com a fonament dels valors ètics.
- B. Fomentar la comprensió, el respecte i la igualtat en les relacions interpersonals.
- C. Reflexionar èticament per a determinar la moralitat de les accions humanes.
- D. Comprendre la importància de la justícia i dels valors cívics que han de tindre els polítics i els ciutadans en una societat democràtica.
- E. Conèixer i valorar els Drets Humans Universals com a base de la convivència social.
- F. Comprendre la necessitat de respectar els valors ètics en la recerca científica i la tecnologia.

Específics

- 1. Afavorir el desenvolupament de la persona quant a les seues capacitats cognitives, emocionals i socials.
- 2. Desenvolupar el sentit profund dels valors ètics com a fonament personal i social del desenvolupament humà.
- 3. Fomentar i valorar els hàbits ciutadans de participació, respecte, justícia, llibertat, solidaritat i igualtat.
- 4. Desenvolupar el seu pensament reflexiu i crític del comportament moral propi i aliè.
- 5. Desenvolupar la consciència ètica com a fonament de la vida personal i la construcció d'una societat veritablement democràtica i justa.
- 6. Previndre i resoldre pacíficament els conflictes interpersonals.
- 7. Fomentar el treball cooperatiu com a base de l'aprenentatge compartit i fonament de les relacions socials pacífiques.
- 8. Desenvolupar les habilitats emocionals i socials necessàries per a l'autorregulació dels estats d'ànim i el ple exercici de l'assertivitat.
- 9. Estimular la iniciativa personal i l'empreniment en les àrees de la innovació reflexiva de les idees fonamentades en la raó i dirigides al desenvolupament individual i social.
- 10. Reflexionar sobre els condicionaments socials impostos per factors polítics, econòmics i d'una altra índole, amb el propòsit de promocionar els valors humans continguts en la DUDH.

1.2. ELS CONTINGUTS

Els continguts ètics que es desenvolupen en el quart curs de l'ESO s'estructuren en 18 unitats corresponents als 2 blocs de contingut del currículum oficial. Cada unitat està integrada per la seua denominació genèrica i els continguts específics que la desenvolupen.

BLOC 1. LA DIGNITAT DE LA PERSONA. FONAMENTS DE LA DUDH

UNITAT 1. Raó, consciència i llibertat

- La raó.
- La consciència.
  - Tipus de consciència.
- La llibertat.

UNITAT 2. DH i dignitat personal

- La dignitat humana.
  - Dimensions de la dignitat humana.
- Dignitat i drets humans.
- La dignitat en la Constitució Espanyola.

UNITAT 3. El tracte just i humà

- El tracte humanitari.
- Conceptes humanitaris en la DUDH.

BLOC 2. EL RESPECTE I LA IGUALTAT EN LES RELACIONS INTERPERSONALS. CONSTITUCIONALITZACIÓ DE LA DUDH

UNITAT 4. Individu i estat

- Les relacions entre l'individu i l'estat.
- Els límits de l'estat i la societat amb l'individu.
- Tipus d'estat.

UNITAT 5. La socialització global

- La socialització global.
- La globalització.

UNITAT 6. Mitjans de comunicació i moral

- La moral en els mitjans de comunicació.
  - Comportaments no ètics.
- Els mitjans de comunicació i la seua influència.

BLOC 3. APLICACIÓ DE LA DUDH A L'ÀMBIT INSTITUCIONAL

UNITAT 7. Lleis i dilemes morals

- L'estat de dret.
- L'ordenament jurídic.
- El dilema moral.
  - La presa de decisions en els dilemes morals.
- La desobediència civil.

UNITAT 8. Justícia i defensa dels DH

- La justícia com a equitat.
  - La posició original i el vel de la ignorància.
- Organismes que treballen pels drets humans.

UNITAT 9. La seguretat i la pau

- Pau i seguretat.
- El manteniment de la pau.
- Les forces armades i la Constitució Espanyola.

BLOC 4. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA. DEMOCRÀCIA I CIUTADANIA GLOBAL-I

UNITAT 10. Regulació ètica en un món canviant

- Un món canviant.
- L'ètica en l'activitat humana.
  - Tecnologia i ètica.
  - La bioètica.
  - L'ètica del medi ambient.

UNITAT 11. Les normes ètiques

- Les normes ètiques.
- L'ètica de Kant.
- L'imperatiu categòric.
- L'ètica material.
- L'ètica formal.

UNITAT 12. Convivència, diàleg i respecte

- El diàleg constructiu.
- L'ètica discursiva.
- Característiques de l'ètica discursiva.

BLOC 4. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA. DEMOCRÀCIA I CIUTADANIA GLOBAL-II

UNITAT 13. Democràcia i responsabilitat ciutadana

- La pluralitat d'idees.
- La responsabilitat ciutadana.
- La ciutadania digital.

UNITAT 14. Globalització i valors ètics

- Els valors ètics en un món globalitzat.
- L'ètica universal.
- Conseqüències de la globalització.

UNITAT 15. Estat i DH. La tolerància

- Els drets de l'ésser humà.
- Els deures de l'estat.
- L'estat promotor de valors ètics.
  - La tolerància, l'honestat i la lleialtat.

BLOC 5. VALORS ÈTICS, REPTES DAVANT DELS PROBLEMES DEL NOSTRE MÓN

UNITAT 16. Projectes científics i valors ètics

- Els principis ètics en la recerca.
- Pautes ètiques internacionals.

UNITAT 17. El codi deontològic

- L'ètica professional.
- El codi deontològic.
- Els col·legis professionals.

UNITAT 18. Ètica i finances

- El sistema financer.
- Les finances ètiques.
- Principis bàsics per a un finançament solidari.
- Els valors de les finances.

2. ESTRUCTURA DIDÀCTICA DEL LLIBRE DE TEXT

El llibre de text del quart curs de l'ESO de l'alumne està compost pels següents elements didàctics:

- **SABIES QUE...?**

S'introdueix la unitat amb un text al·lusiú a un fet o notícia esdevingut recentment que està relacionat amb els continguts que es desenvoluparan en la unitat. La seua finalitat és la de motivar els alumnes amb una informació inicial d'interés que li produïska certa sorpresa o atracció. Aquest mateix contingut podrà ser utilitzat metodològicament pel professor per a obrir un debat entre els alumnes que amplie la informació amb les reflexions que cadascun aporta al debat.

- **CONTINGUTS**

Al final de la introducció es presenten els titulars dels continguts d'aprenentatge que es desenvolupen en la unitat. La seua finalitat és anticipar a l'alumne què és el que haurà d'aprendre durant el seu treball o realització d'activitats individuals i cooperatives.

- **INFORMACIÓ I CONEIXEMENT**

En aquest apartat es presenta el contingut curricular que ha d'aprendre's. Està constituït pels diferents epígrafs que conformen el conjunt de continguts presentats a manera d'índex en la primera pàgina de la unitat. Cada apartat es desenvolupa en un llenguatge comprensible i, aquelles expressions o paraules que pogueren ser noves o desconegudes per als alumnes apareixen en negreta i explicades en la secció de vocabulari.

- **VOCABULARI**

S'inclouen les paraules noves que apareixen en els textos, tant en l'introdutori com el corresponent als continguts. En el cas que l'alumne trobara altres paraules el significat de les quals desconeix el professor podrà optar pel seu aclariment o la proposta de localitzar el seu significat en un diccionari o la seua cerca en els recursos digitals de la xarxa.

- **EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU**

En aquest apartat es presenta una proposta de treball perquè els alumnes la desenvolupen en forma de grups cooperatius. El contingut de l'activitat està referit a, bé a textos relatius a notícies d'interés o a tasques concretes com elaborar un qüestionari, debatre unes opinions, construir una enquesta, etc. La finalitat d'aquest component didàctic és la de fomentar la cooperació entre els alumnes, per a la qual hauran de conformar-se en xicotets grups de 4-5 i desenvolupar les tasques indicades.

- **DESENVOLUPAMENT PERSONAL**

Es proposen en aquest apartat pautes, orientacions i procediments pràctics perquè cada alumne desenvolupe les seues competències ètiques perquè li siguin útils en la seua vida personal i en les seues relacions socials.

• PREGUNTES

En l'apartat d'Experiències i Treball Cooperatiu i en el de Desenvolupament Personal s'inclouen preguntes o tasques per a l'alumne. Aquestes estan dirigides a la reflexió personal de l'alumne, per la qual cosa les seues respostes han de ser orals per a ser analitzades en el context metodològic d'un debat o intervenció didàctica col·lectiva en la classe. Les preguntes relatives a la pròpia unitat de treball les trobarà l'alumne en el seu quadern de treball, i és allí on haurà de respondre de forma escrita.

• AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

En finalitzar cadascun dels blocs de contingut es presenta un text informatiu que reuneix o resumeix els aspectes més rellevants de les unitats desenvolupades. Sobre aquest text l'alumne ha de respondre per a avaluar les seues competències adquirides. Les competències són les següents:

- Competència en comunicació lingüística: vocabulari i comprensió lectora. (CCL)

- Competència matemàtica, ciència i tecnologia. (CMCT)

- Competència social i ciutadana. (CSC)

- Autonomia i iniciativa personal (Empreniment). (CAIP)

- Tractament de la informació i competència digital. (CD)

- Competència per aprendre a aprendre. (CAA)

L'alumne haurà de respondre a aquestes tasques avaluatives en el seu quadern d'activitats.

3. ESTRUCTURA DIDÀCTICA DEL QUADERN D'ACTIVITATS DE L'ALUMNE

El quadern d'activitats de l'alumne és el recurs didàctic complementari al llibre de text. En ell es realitzaran les activitats gràfiques relatives a l'aprenentatge dels continguts ètics desenvolupats en cadascuna de les unitats del llibre.

L'estructura del quadern d'activitats de l'alumne és la següent:

COMPROVA LA TEUA INFORMACIÓ I CONEIXEMENT

S'inclouen preguntes relatives als continguts que s'han desenvolupat i après en la unitat corresponent del llibre de text. Les respostes dels alumnes han de considerar-se com a informació compresa i coneixement adquirit.

ESTRATÈGIES PER AL TEU DESENVOLUPAMENT PERSONAL

En aquest apartat es concreten les estratègies de desenvolupament personal que s'han proposat en l'apartat DESENVOLUPAMENT PERSONAL del llibre de text. Es pretén que l'alumne reflexione i pose per escrit les seues reflexions, experiències i les seues intencions ètiques en cadascun dels àmbits personals, socials o familiars.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

Igual que en el llibre de text, en el quadern d'activitats de l'alumne, en finalitzar cadascun dels blocs de contingut s'inclou una pàgina per a desenvolupar les qüestions avaluatives proposades en el llibre.

4. TEMPORALITZACIÓ

Es desenvolupen 18 unitats de treball que han de distribuir-se al llarg del curs escolar. La planificació inicialment prevista és la següent:

Cada unitat haurà de treballar-se durant dues sessions, és a dir, s'estructura en dues setmanes amb dues sessions de 45 minuts, segons la normativa establida en l'ordenament legal. No obstant això, el professor haurà d'ajustar aquesta previsió a les característiques, peculiaritats o contingències que siguin necessàries en el seu grup d'alumne o organització horària, tenint en compte que el ritme de treball dels alumnes com a grup, i el grau de desenvolupament de les activitats d'ampliació que es proposen poden modificar la proposta de temporalització inicial.

1r TRIMESTRE	UNITATS
Setmana 1 Setmana 2	UNITAT 1. RAÓ, CONSCIÈNCIA I LLIBERTAT
Setmana 3 Setmana 4	UNITAT 2. DH I DIGNITAT PERSONAL
Setmana 5 Setmana 6	UNITAT 3. EL TRACTE JUST I HUMÀ
Setmana 7 Setmana 8	UNITAT 4. INDIVIDU I ESTAT
Setmana 9 Setmana 10	UNITAT 5. LA SOCIALITZACIÓ GLOBAL
Semana 11 Semana 12	UNITAT 6. MITJANS DE COMUNICACIÓ I MORAL
2n TRIMESTRE	
Setmana 13 Setmana 14	UNITAT 7. LLEIS I DILEMES MORALS
Setmana 15 Setmana 16	UNITAT 8. JUSTÍCIA I DEFENSA DELS DH
Setmana 17 Setmana 18	UNITAT 9. LA SEGURETAT I LA PAU
Setmana 19 Setmana 20	UNITAT 10. REGULACIÓ ÈTICA EN UN MÓN CANVIANT
Setmana 21 Setmana 22	UNITAT 11. LES NORMES ÈTIQUES

Setmana 23 Setmana 24	UNITAT 12. CONVIVÈNCIA, DIÀLEG I RESPECTE
3r TRIMESTRE	
Setmana 25 Setmana 26	UNITAT 13. DEMOCRÀCIA I RESPONSABILITAT CIUTADANA
Setmana 27 Setmana 28	UNITAT 14. GLOBALITZACIÓ I VALORS ÈTICS
Setmana 29 Setmana 30	UNITAT 15. ESTAT I DH. LA TOLERÀNCIA
Setmana 31 Setmana 32	UNITAT 16. PROJECTES CIENTÍFICS I VALORS ÈTICS
Setmana 33 Setmana 34	UNITAT 17. EL CODI DEONTOLÒGIC
Setmana 35 Setmana 36	UNITAT 18. ÈTICA I FINANCES

5. LA METODOLOGIA DE TREBALL

Les activitats d'aprenentatge que es presenten en cada unitat didàctica presenten les següents característiques:

- **SABIES QUE...?**

Els alumnes llegiran el text, reflexionaran sobre ell i el professor propiciarà un debat grupal mitjançant la moderació del mateix i, fomentant la participació i elecció de portaveus, secretaris... perquè aprenguen a organitzar l'expressió de les seues idees respectant els torns de paraula, l'escolta activa i l'empatia d'adopció de perspectiva quan les opinions expressades pogueren ser diferents a les pròpies. La tolerància i la participació seran valors que han d'estar presents en aquesta activitat introductòria a la unitat de treball.

- **INFORMACIÓ I CONEIXEMENT**

Els alumnes realitzaran una lectura analítica i personal per a obtenir la major comprensió possible. La intervenció del professor en aquest apartat o component de la unitat ha de ser la d'aclariment de dubtes i suport a l'aprenentatge.

Les cites de personatges cèlebres (filòsofs, psicòlegs, científics...) poden ser objecte d'ampliació que reforce alguns aspectes dels continguts d'aprenentatge. En funció del ritme de treball en la sessió de classe, el professor podrà optar per aprofundir més en el personatge o en la pròpia cita o missatge.

- **EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU**

Es formaran equips de treball constituïts per 4 o 5 alumnes la composició dels quals puga ser heterogènia, en funció de variables com habilitats, capacitats... de tal manera que treballant cooperativament tots puguin beneficiar-se de l'aprenentatge "intervingut pel parell", és a dir, la tutorització, suport o modelatge del company que ajuda. El resultat final, és el benefici grupal en tots els aspectes: habilitats socials, habilitats comunicatives, responsabilitat, cooperació...

- **ESTRATÈGIES PER AL DESENVOLUPAMENT PERSONAL**

En aquest apartat de la unitat es pretén que cada alumne personalitze estratègies, procediments, pautes, orientacions i altres recursos dirigits a la millora de les seues competències específiques en el contingut que es desenvolupa, per exemple, millorar la seua intel·ligència emocional, la seua capacitat per a previndre i resoldre conflictes, la seua responsabilitat com a membre d'un grup social, la seua ansietat davant situacions problemàtiques, la seua actuació ètica davant l'assetjament escolar i ciberbullying, etc.

Aquestes estratègies no haurien de quedar solament en el plànol gràfic de lectura i/o escriptura, sinó que hauria d'emprar-se una metodologia vivencial, a través de rol play, simulacions o reflexions verbalitzades i compartides amb altres companys per a valorar l'eficàcia i l'efecte benèfic (desenvolupament de comportament ètics i emocionalment intel·ligents) que cada estratègia o pauta li aporta a cada alumne en situacions concretes de la seua vida personal, familiar i social.

6. ELS CRITERIS D'AVALUACIÓ I ELS ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES

Els criteris d'avaluació són els elements que es programen per a determinar si els alumnes aconsegueixen o no l'aprenentatge que està implícit en la seua pròpia redacció. Funcionen com a objectius molt concrets i operatius que ajuden el professor a centrar la seua avaluació. Els estàndards d'aprenentatge complementen als criteris d'avaluació a través de les descripcions dels assoliments d'aprenentatge, i constitueixen referents comuns que els estudiants han d'aconseguir en l'assignatura, és a dir, el que els alumnes han de saber, comprendre i saber fer.

Aquests estàndards d'aprenentatge, en realitat són els propis criteris d'avaluació però molt més detallats i concrets. Un mateix criteri d'avaluació es concreta descriptivament en diversos estàndards d'aprenentatge, i aquests determinen el grau d'èxit aconseguit per l'alumne.

En aquest quart curs de l'ESO es desenvolupen els següents criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable:

BLOC 1: LA DIGNITAT DE LA PERSONA: FONAMENT DE LA DUDH

CONTINGUTS

- Anàlisi de la DUDH.
- La dignitat de la persona com a fonament de la DUDH. Caràcter universal i inalienable dels drets humans.
- DUDH referència universal en l'articulació de les relacions humanes. Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació; memorització i retenció de la informació.
- Tipus de text.
- Planificació de textos orals.
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses. Normes gramaticals.
- Propietats textuais de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (converses, entrevistes, col·loquis, debats, etc.).
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc. Respecte en l'ús del llenguatge.
- Ús de les eines més comunes de les TIC per a col·laborar i comunicar-se amb la resta del grup amb la finalitat de planificar el treball, aportar idees constructives pròpies, comprendre les idees alienes...; compartir informació i recursos; i construir un producte o meta col·lectiu. Correu electrònic. Mòduls cooperatius en entorns personals d'aprenentatge com a blogs, fòrums, wikis... Hàbits i conductes en la comunicació i en la protecció del propi individu i d'uns altres de les dolentes pràctiques com el ciberassetjament. Anàlisi del públic destinatari i adaptació de la comunicació en funció del mateix.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura. Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).

- Propietats textuais en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.

CRITERIS D'AVUACIÓ/COMPETÈNCIES

BL1.1. Analitzar el preàmbul de la DUDH i els Articles 1, 2 i 30 i reconèixer la dignitat humana com el valor fonamental del qual se'n deriven tots els drets universals i inalienables que s'arreglegen en la Declaració i evidenciar com es manifesta en alguns d'aquests drets.

CSC

BL1.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses utilitzant les estratègies de comprensió oral per a obtenir informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut i expressar oralment textos prèviament planificats amb una pronunciació clara, aplicant les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuais de cada tipus i situació comunicativa per a transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.

CCLI, CAA

BL1.3. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional aplicant les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral utilitzant un llenguatge no discriminatori, compartir informació i continguts digitals utilitzant eines de comunicació TIC, serveis Web i entorns virtuals d'aprenentatge aplicant bones formes de conducta en la comunicació preventives de males pràctiques.

CCLI, CAA, CD

BL1.4. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu i escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant els seus aspectes formals, aplicant les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuais de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.

CCLI, CAA

BL1.5. Planificar tasques o projectes, individuals o col·lectius, fent una previsió de recursos i temps ajustada als objectius proposats, adaptar-ho a canvis i imprevists transformant les dificultats en possibilitats, avaluar amb ajuda de guies el procés i el producte final i comunicar de forma personal els resultats obtinguts.

SIEE

BL1.6. Reconèixer els estudis i professions vinculats amb els coneixements del nivell educatiu i identificar els coneixements, habilitats i competències que demanden per a relacionar-les amb les seues fortaleces i preferències.

SIEE

BLOC 2: EL RESPECTE I LA IGUALTAT EN LES RELACIONS INTERPERSONALS: CONSTITUCIONALITZACIÓ DE LA DUDH

CONTINGUTS

- Constitucionalisme: aplicació de la DUDH en l'àmbit dels Estats.
- Pluralisme social i mínims de justícia compartits.
- El liberalisme polític de Rawls: proposta pel respecte i la igualtat entre els ciutadans.

- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Realització, formatat senzill i impressió de documents de text.
- Disseny de presentacions multimèdia. Tractament de la imatge.
- Producció senzilla d'àudio i vídeo. Eines de producció digital en la web. Drets d'autor i llicències de publicació.
- Riscos associats a l'ús de les tecnologies.
- Valoració de l'impacte i la longevitat que té la informació digital a l'hora de publicar-la.
- La identitat digital. Ús de diverses identitats dirigides a la consecució d'objectius diferenciats.

CRITERIS D'AVALUACIÓ/COMPETÈNCIES

BL2.1. Reconèixer en els articles (del 17 al 21) de la DUDH els principis que han de regir les relacions entre els ciutadans i l'Estat com a salvaguarda dels drets i llibertats individuals i posar exemples de la seua vigència en actuacions de l'Estat en diferents àmbits.

CSC

BL2.2. Identificar en la Constitució espanyola la inclusió de l'article 3 de la DUDH i reconèixer el compromís dels espanyols amb la seguretat i la pau a nivell nacional i internacional mitjançant la lectura del preàmbul i l'article 15 de la Llei de Defensa Nacional i exemplificar tal compromís a través de notícies d'actualitat.

CSC

BL2.3. Debatre partint de casos reals de conflicte entre els principis ètics de l'individu i els de l'ordre civil, proposar solucions i contrastar-les amb la resposta que proposa la teoria de la justícia de Rawls.

CAA, CLL

BL2.4. Reconèixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, crear i editar continguts digitals utilitzant aplicacions informàtiques d'escriptori o serveis de la web i protegir la seua identitat digital preservant la privadesa de les dades personals, utilitzant varietat d'estratègies de seguretat i actuant enfront de les amenaces.

CCLI, CAA, CD

BLOC 3: APLICACIÓ DE LA DUDH EN L'ÀMBIT INTERNACIONAL

CONTINGUTS

- Aplicació de la DUDH en l'àmbit internacional: Constitucionalització del Dret Internacional.
- Organismes Internacionals (UE, ONU i els seus organismes, etc.) La tasca de les Organitzacions no Governamentals (ONG).
- Tractats i Declaracions Internacionals posteriors a la Declaració de 1948.
- El Fòrum Social mundial.
- Estratègies de cerca i selecció de la informació. Procediments de síntesis de la informació. Procediments de presentació de continguts. Procediments de cita i paràfrasis. Bibliografia i webgrafia.
- Eines digitals de cerca i visualització. Cerca en (pe. blogs, wikis, fòrums, banc de sons, pàgines web especialitzades, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades). Estratègies de filtrat en la cerca de la informació. Emmagatzematge de la informació digital en dispositius informàtics i serveis de la xarxa. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació. Organització de la informació seguint diferents criteris.

CRITERIS D'AVALUACIÓ/COMPETÈNCIES

- BL3.1. Debatre sobre l'obligació d'ingerència legitimada pel dret internacional en situacions de violació dels drets humans per part d'un Estat i reconèixer l'efectiva aplicació de la DUDH en casos reals.
CSC, CLL
- BL3.2. Descriure la funció i actuacions d'institucions i moviments civils (ONG, FSM, etc.) que treballen per la defensa i el respecte dels Drets Humans cercant informació sobre les mateixes i exposar públicament els resultats de la seua recerca amb ajuda de recursos diversos.
CSC
- BL3.3. Cercar i seleccionar informació en diverses fonts a partir d'una estratègia de filtrat i de forma contrastada, registrant-la de forma acurada o emmagatzemant-la en paper o dispositius informàtics i serveis de la xarxa i i organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesis o presentació dels continguts; per a ampliar els seus coneixements i elaborar textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional i del nivell educatiu, citant adequadament la seua procedència.
CCLI, CAA, CD

BLOC 4: LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA: DEMOCRÀCIA I CIUTADANIA GLOBAL

CONTINGUTS

- Formació de l'Opinió Pública mundial.
- L'ús públic de la raó: Kant, autonomia i il·lustració.
- Habermas: Ètica del discurs.
- Tribunals Internacionals de Justícia com a referent de l'esfera pública.
- Democràcia mediàtica i ciutadania global.
- Ciutadà cosmopolita com a subjecte de la democràcia.
- La "pau perpètua" com a idea regulativa en una societat global.
- Formació d'una voluntat política.
- Estudis i professions vinculats amb els coneixements de l'àrea.
- Autoconeixement d'aptituds i interessos.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleces i febleses Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions. Responsabilitat.
- Pensament alternatiu. Pensament causal i conseqüencial. Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ/COMPETÈNCIES

- BL4.1. Analitzar, partint de situacions reals, l'impacte dels mitjans de comunicació massiva en la formació de l'opinió pública i argumentar sobre la necessitat o no d'una regulació ètica i jurídica en relació amb el seu ús.
CSC
- BL4.2. Analitzar textos breus d'autors contemporanis que des de diferents perspectives reflexionen sobre la necessitat de fer efectius els drets humans.
CSC

BL4.3. Argumentar sobre l'obligació de l'Estat i la necessitat de participació ciutadana per a afermar, a través de processos democràtics, el respecte i defensa dels drets humans davant els riscos de deshumanització i destrucció del planeta com a possibles conseqüències del fenomen de la globalització.

CSC, CAA

BL4.4. Cercar i seleccionar informació sobre els entorns laborals, professions i estudis vinculats amb els coneixements del nivell educatiu, analitzar els coneixements, habilitats i competències necessàries per al seu desenvolupament i comparar-les amb les seues pròpies aptituds i interessos per a generar alternatives davant la presa de decisions vocacional.

SIEE

BL4.5. Gestionar de forma eficaç tasques o projectes, fer propostes creatives i confiar en les seues possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i responsabilitzar-se de les pròpies accions i de les seues conseqüències.

SIEE

BLOC 5: : VALORS ÈTICS, REPTES DAVANT ELS PROBLEMES DEL NOSTRE MÓN

CONTINGUTS

- Problemes globals, solucions globals.
- Reflexió sobre les finalitats de la recerca científica i la seua connexió amb interessos econòmics.
- Pobresa i justícia social global.
- La consciència ecològica i el desenvolupament sostenible.
- Conflictes armats i dret internacional.
- Fronteres, migracions i drets humans.
- Responsabilitat i eficàcia en la resolució de tasques.
- Asumpció de diferents rols en equips de treball.
- Pensament de perspectiva.
- Solidaritat, tolerància, respecte i amabilitat.
- Tècniques d'escolta activa.
- Diàleg igualitari.
- Coneixement d'estructures i tècniques d'aprenentatges cooperatiu.
- Pensament mitjans-fi.
- Estratègies de planificació, organització i gestió.
- Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes.
- Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ/COMPETÈNCIES

BL5.1. Analitzar els problemes que tracten i les solucions que es proposen en diferents cims i conferències a nivell internacional i avaluar el grau de compliment dels acords aconseguits cercant informació sobre les mateixes.

CSC

BL5.2. Analitzar informació sobre els índexs de pobresa en el món, moviments migratoris i conflictes bèl·lics i evidenciar les seues relacions recíproques a partir de les dades publicades per fonts fiables.

CAA

BL5.3. Seleccionar un problema d'entre aquells que requereixen una solució global justificant la seua elecció i simular la negociació de les possibles actuacions que contribuïsquen a la seua resolució.

CSC, SIEE

BL5.4. Participar en equips de treball per a aconseguir metes comunes assumint diversos rols amb eficàcia i responsabilitat, recolzar a companys i companyes demostrant empatia i reconeixent les seues aportacions i utilitzar el diàleg igualitari per a resoldre conflictes i discrepàncies.

SIEE, CAA, CSC

BL5.5. Planificar tasques o projectes, individuals o col·lectius, fent una previsió de recursos i temps ajustada als objectius proposats, adaptar-ho a canvis i imprevists transformant les dificultats en possibilitats, avaluar amb ajuda de guies el procés i el producte final i comunicar de forma personal els resultats obtinguts.

SIEE

COMPETÈNCIES DEL CURRÍCULUM

CCLI: competència comunicació lingüística.

CMCT: competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia.

CD: competència digital.

CAA: competència aprendre a aprendre.

CSC: competències socials i cíviques.

SIEE: sentit d'iniciativa i esperit emprenedor.

CEC: consciència i expressions culturals.

7. SUGGERIMENTS DIDÀCTICS PER ALS TEXTOS D'INTRODUCCIÓ A LA UNITAT

Cada unitat de treball s'inicia amb un text en l'apartat **SABIES QUE...?** que pretén ser una motivació al desenvolupament dels continguts, informació i coneixements que l'alumne ha d'adquirir. Després de la lectura individual del text el professor pot proposar una dinàmica grupal en la qual s'establisca un debat entorn del contingut expressat en el document introductori. Per a facilitar aquest debat es proposen qüestions i/o preguntes que poden ajudar a animar la intervenció dels alumnes expressant les seues idees i coneixements sobre el text llegit.

Per a cadascuna de les unitats, les propostes són les següents:

UNITAT 1: : RAÓ, CONCIÈNCIA I LLIBERTAT

SABIES QUE...?

MANIPULACIÓ MEDIÀTICA

Filòsof, activista, autor i analista polític. És professor emèrit de Lingüística en el MIT (Massachusetts Institute of Technology. EUA) i una de les figures més destacades de la lingüística del segle XX, reconegut en la comunitat científica i acadèmica pels seus importants treballs en teoria lingüística i ciència cognitiva.

Noam Chomsky va elaborar la llista de les "10 Estratègies de Manipulació" a través dels mitjans. En el seu llibre "Armes Silencioses per a Guerres Tranquilles" Chomsky fa referència a aqueix escrit en el seu Decàleg de les "Estratègies de Manipulació". Algunes d'elles són:

- 1- L'ESTRATÈGIA DE LA DISTRACCIÓ. Consisteix a desviar l'atenció del públic dels problemes importants i dels canvis decidits per les elits polítiques i econòmiques, mitjançant la tècnica del diluvi o inundació de contínues distraccions i d'informacions insignificants.
- 2- CREAR PROBLEMES, I DESPRÉS OFERIR SOLUCIONS. Anomenat "problema-reacció-solució". Es crea un problema, una "situació" prevista per a causar certa reacció en el públic, a fi que aquest siga el que demane les mesures que desitja acceptar. Per exemple, crear una crisi econòmica perquè s'accepte com a mal necessari la reducció o pèrdua de drets adquirits.
- 3- L'ESTRATÈGIA DE LA GRADUALITAT. Per a fer que s'accepte una mesura inacceptable, és suficient aplicar-la gradualment, a comptagotes, per anys consecutius. Per exemple, prohibir fumar a poc a poc.
- 4- L'ESTRATÈGIA DE DIFERIR. Per a acceptar una decisió impopular és presentada com a "dolorosa i necessària", obtenint l'acceptació pública, en el moment, per a una aplicació futura. La gent s'acostuma i es resigna a la idea del canvi.
- 5- DIRIGIR-SE AL PÚBLIC COM A CRIATURES DE POCA EDAT. La majoria de la publicitat dirigida al gran públic utilitza discurs, arguments, personatges i entonació particularment infantils, moltes vegades pròxims a la feblesa, com si l'espectador fóra una criatura de poca edat o un deficient mental.

www.pinterest.com

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Creus que som manipulats? Si és així, per part de qui o qui?
2. Quina és la teua opinió sobre els missatges publicitaris dels canals de TV?
3. Rastreja en un cercador d'Internet els tipus de manipulació existents.
4. Cita algun exemple de notícies que "oculden" a altres notícies.
5. Com lliurar-se de la publicitat enganyosa?
6. Quina finalitat pot tindre la manipulació informativa?
7. Quines mesures haurien de prendre's per a evitar la manipulació informativa? Per part de qui?

UNITAT 2: DH I DIGNITAT PERSONAL

SABIES QUE...?

DRETS HUMANS JA!

Drets Humans Ja! és una ferramenta creada pel Foro de Vida Independent i Diversitat per al seguiment del respecte als Drets de les Persones diversitat funcional i el compliment de l'aplicació de la Convenció de les Nacions Unides.

Drets Humans Ja! és una ferramenta que pretén possibilitar a les persones amb diversitat funcional, a les seues famílies i organitzacions, i a la societat a participar en el reforç de l'enfocament de drets humans en les nostres comunitats.

<http://www.derechoshumanosya.org/>

Vida Independent. S'empra aquesta expressió per a indicar una filosofia de vida basada en la possibilitat de les persones amb diversitat funcional (discapacitat) d'exercir el poder de decisió sobre la seua pròpia existència i participar activament en la vida de la seua comunitat, conforme al dret al lliure desenvolupament de la personalitat i la vida personal i social sota els principis d'igualtat d'oportunitats i no discriminació.

www.forovida independiente.org/terminos_diversos

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quin significat se li pot atribuir al mot "diversitat"?
2. En què consisteix la diversitat funcional?
3. Quines dificultats troben les persones amb alguna discapacitat en el seu procés d'inclusió social?
4. Què ha de fer una persona per al desenvolupament de la seua personalitat?
5. Cita exemples de discriminació social en l'àmbit de la discapacitat i mesures per a evitar-la.

UNITAT 3: EL TRACTE JUST I HUMÀ

SABIES QUE...?

LA DIGNITAT DELS ATURATS

L'aturat avui és un individu sense passat, sense mèrits aparents, un estrany allà on vaja, algú ferit per l'oblit, que viu en el límit amb una ajuda marcada per una data de caducitat que apunta cap a la incertesa. I a partir d'aqueixa data es dibuixa un inestable panorama que posa a prova les capacitats de cadascú per a tirar endavant, per a no deixar-se abatre per l'apatia i per les mirades escrutadores que fan trontollar la dignitat d'aquella persona que ha comés un delictes no tipificat: quedar-se sense treball. Veiem, per tant, una democratització de la desocupació i també d'una pobresa que es replega sense ser vista cap a entorns familiars a la recerca de la subsistència, en un moment en el qual la família extensa decau i conviu amb altres models de família. Aquesta visió de conjunt de noves formes de pobresa l'exposa Ulrich Beck en *La societat del risc* amb esgarrifosa claredat, una pobresa que "no obstant això (girada al privat) roman oculta". Les dones, moltes d'elles amb xiquets i divorciades, són assenyalades com a primeres víctimes d'aquesta nova pobresa nascuda de la desocupació.

Aquest concepte de pobresa afecta d'una forma frontal a aquelles persones que mai han conegut la falta de recursos perquè, en no estar entrenades en els mals temps, cauen en picat en un descoratjament que recorre tots els racons de la vida. Aquesta situació es té com alguna cosa passatgera, que no pot durar molt. De conformitat amb això, la nova pobresa s'oculta després de les quatre parets pròpies, roman amagada activament en el caràcter que ací té l'esdeveniment. No és clar què és pitjor: ser descobert o no ser descobert, haver de rebre ajuda o faltar-ne per algun temps més. Les xifres estan ací. Però no se sap on està la gent.

(Fragment)

Juan Luis Calero.

<http://www.diariodeavisos.com/2015/04/dignidad-parados-por-juan-luis-calero/>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quins estats d'ànim es produeixen en una persona que està en atur?
2. Quines mesures haurien d'adoptar-se per a la reducció de l'atur? Per part de qui o qui?
3. Qui són les víctimes més sensibles en una situació d'atur familiar?
4. Quins temors experimenta la persona parada?
5. Què hauria de contemplar la Constitució d'un país per a protegir els seus ciutadans de les situacions d'atur o pobresa?

UNITAT 4: INDIVIDU I ESTAT

SABIES QUE...?

QUÈ ÉS EL POPULISME?

És freqüent escoltar o veure en els mitjans de comunicació l'expressió "populisme". Fins i tot la repetició de la paraula s'està convertint en una espècie de moda desqualificativa i amb connotació negativa dirigida a determinats partits polítics. Però, què significa populisme? El seu significat es refereix a "pertanyent al poble". És la doctrina política que es presenta com a defensora dels interessos i aspiracions del poble

per a aconseguir el seu favor. Populisme és un concepte polític referit als moviments socials o nous partits polítics que rebutgen els partits polítics tradicionals i les seues maneres de gestionar un país. El populisme s'expressa en forma de discurs polític i de mobilització social contra les injustícies del poder establert.

Populisme va associat a poble que vol construir el seu propi poder. És el poble constituït per les classes socials més desfavorides o perjudicades per la crisi econòmica, sense privilegis econòmics o polítics qui es mobilitza entorn de líders populistes per a denunciar els abusos de les classes privilegiades.

L'ús dels termes «populisme» i «populista» es fa habitualment en contextos polítics i de manera pejorativa, encara que del seu propi significat no es deriva una necessària identificació ideològic-política en l'espectre polític d'esquerra-dreta, sinó que es vincula amb l'anomenada demagògia o estratègies utilitzades per a aconseguir el poder polític. La demagògia consisteix a apel·lar a prejudicis, emocions, pors i esperances dels ciutadans per a obtenir el suport popular amb una finalitat electoralista. La demagògia empra la retòrica i la propaganda.

En l'àmbit polític s'empra el terme populisme per a atacar o injuriar l'adversari de manera interessada i amb la intencionalitat de transmetre a la població que qui empra les necessitats, les frustracions, la indignació o la necessitat d'eliminar la corrupció de la vida pública ho fa d'una manera interessada, per a les seues pròpies finalitats partidistes, i no com a propostes de solució per als vertaders problemes dels ciutadans d'un país que clamen per uns drets i llibertats o estat de benestar social que s'han perdut. Aquesta intencionalitat pejorativa del populisme entén que les propostes d'igualtat social que pretenen afavorir els més febles és un ús instrumental dels partits polítics que enarboren aquestes necessitats ciutadanes.

(Text propi)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quan has escoltat l'expressió de "populisme"? Recentment? En quins mitjans i en quin context social?
2. Quina connotació o significat té per a tu l'expressió populisme?
3. Citar les diferències entre les anomenades classes privilegiades i les classes socials desfavorides.
4. Amb quina finalitat s'empra pejorativament el terme populista?
5. Creus que en l'actualitat es fa ús de la demagògia? Cita alguns exemples.

UNITAT 5: LA SOCIALITZACIÓ GLOBAL

SABIES QUE...?

JA NO SABEM VIURE SENSE MÒBIL NI WHATSAPP

Segons l'últim baròmetre del CIS, els espanyols que no utilitzen el telèfon mòbil es troben en vies d'extinció.

- Un 70% dels pares reconeix haver demanat ajuda als seus fills a l'hora de desxifrar el funcionament d'un telèfon mòbil.
- Quin invent el telèfon mòbil i tots els seus derivats; missatgeria instantània, xarxes socials i apps. No sabem viure sense ell. Tant és així que l'últim baròmetre del Centre de Recerques Sociològiques (CIS)

del mes de març ha dedicat en la seua enquesta un apartat exclusiu a l'ús de les anomenades tecnologies de la informació per part dels espanyols.

- La principal conclusió que llança el sondeig és que aquells que no utilitzen el mòbil es troben en vies d'extinció. En els últims sis mesos un 92,9% dels consultats admet haver utilitzat el seu telèfon mòbil, quasi un 70% ha utilitzat el WhatsApp i la meitat es capbussa amb freqüència en les xarxes socials, siga Facebook, Twitter, LinkedIn o Instagram.
- Però no solament això. Un 39,6% reconeix que utilitza "contínuament" el telèfon mòbil, un 48,8% el WhatsApp –un 80% ha enviat algun missatge per aquesta xarxa de missatgeria instantània en l'últim mig any- i un 20% viu pendent del Facebook i els seus derivats. Quasi la meitat, el 48,8%, afirma que consulta "contínuament" el WhatsApp.

En concret, de les 2.476 entrevistes realitzades pel CIS, 841 van assegurar estar 'enganxats' a aquest tipus de serveis.

- Només un 1% assegura no utilitzar quasi mai el mòbil i un 0,7% el WhatsApp. Per la seua banda un 3,4% "passa" de les xarxes socials.

Sobre els perills de la xarxa de xarxes, crida l'atenció que quasi un 10% de la ciutadania es penedeix d'haver enviat algun arxiu a través de les tecnologies de la informació. Un 5,4% assegura haver patit algun problema per algun missatge, vídeo o foto que un tercer ha enviat sobre ell.

En aquest sentit, més de la meitat dels pares consultats (54%) afirma haver parlat "diverses vegades" amb els seus fills sobre els potencials riscos d'Internet en una era l'accés de les quals és més fàcil que mai. No obstant això sobre la dura negociació per a establir uns temps d'ús del telèfon mòbil i Internet l'opinió dels pares preval només en el 30% dels casos. En un 65% pares i fills comparteixen un grup de WhatsApp, el clàssic "clan" o "família". Quasi la meitat dels pares creu que la influència de les TIC sobre els xavals és absolutament inevitable.

En un altre ordre, un 70% dels progenitors admet haver demanat ajuda als seus fills per a entendre com funciona el mòbil d'última generació que s'acaben de comprar.

http://noticias.lainformacion.com/espana/los-espanoles-ya-no-sabemos-vivirsin-movil-ni-whatsapp_Pb7noim1WoQht6fnjiB6s4/
(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Genera addicció l'ús de les TICS? Si és així, quins "síntomes" presenta aquesta addicció?
2. Què ha d'entendre's per "deshumanització tecnològica"?
3. Elaborar una gràfica que arreplegue els percentatges d'utilització de les TICS referides en el text.
4. Quins perills comporta l'ús abusiu del WhatsApp?
5. Debateu sobre la següent qüestió: TICS i ciberassetjament.
6. Proposeu mesures anti-ciberbullying.

UNITAT 6: MITJANS DE COMUNICACIÓ I MORAL

SABIES QUE...?

ELS MITJANS DIGITALS PERJUDIQUEN LA MORALITAT DELS JOVES?

Es va realitzar una recerca per a comprovar la influència en la resposta moral que les eines digitals comunicatives, per la seua naturalesa i el seu ús, pogueren tindre. Es va examinar, per tant, la relació causal que s'estableix entre l'alteració de la resposta moral i la variable comunicació digital "versus" comunicació en paper imprés.

Es va investigar com la comunicació intervinguda per tecnologies digitals modifica la resposta moral dels usuaris, i per tant, varia el capital social. L'experiment es va dur a terme amb 196 estudiants d'ESO i Batxiller emprant una adaptació de disseny propi del "Defining Issues Test" en paper, a partir de la versió espanyola, sobre una mostra representativa de l'univers de subjectes que s'han socialitzat amb Internet. Es va validar l'adaptació del test sotmetent-ho a judici per un panell d'experts, es va ampliar el mateix a altres dos formats digitals audiovisuals diferents: amb imatges reals de persones o amb imatges virtuals de persones a través d'animació, i es va comprobar si la intel·ligència fluïda dels subjectes és significativa en la modificació de la resposta moral.

Els resultats confirmen les hipòtesis i demostren que la qualitat de la resposta moral disminueix quan s'usen tecnologies digitals respecte a quan s'usa paper i llapis. Aquesta diferència és major quan s'usen imatges virtuals de persones a través d'animació que quan s'usen imatges audiovisuals de persones reals. En tots els casos la intel·ligència fluïda és un atenuant d'aquestes modificacions.

L'estudi, centrat en els efectes negatius que genera l'ús de les tecnologies digitals de comunicació, descobreix que a nivell moral i cognitiu es redueix el compromís dels joves a través de l'ús del ratolí en un ordinador en lloc del llapis o bolígraf, sent els segons els que generen l'adhesió més forta. Els estudiants de secundària es van sotmetre a una adaptació d'un test moral amb 6 dilemes. Els resultats, analitzats per un panell d'experts, revelen que la resposta moral varia d'acord al mitjà de comunicació digital que utilitzen i que les respostes morals disminueixen amb tecnologies digitals respecte del llapis i el paper.

La diferència s'incrementa encara més quan s'usen imatges de persones mitjançant animacions, que quan es tracta de persones reals gravades, ja que influeix negativament en la qualitat de la resposta. Els resultats permeten reflexionar sobre les decisions que afecten a l'educació a través de l'ús de mitjans digitals, i a cercar una solució per a recuperar el compromís que avui aconseguixen els mitjans tradicionals, però en els digitals.

Revista Comunicar
www.revistacomunicar.com
(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Es té la mateixa empatia en una situació real que en una altra "virtual"? Per què?
2. Esbrina el significat de les neurones-espill i la seua relació amb l'empatia.
3. Quines conclusions es deriven de l'estudi reflectit en el text pel que fa a les relacions amb els altres?
4. Com hauria de ser la comunicació entre les persones pel que fa a l'ús de les noves tecnologies de la informació i la comunicació?
5. Què hem d'entendre per "autòmat digital" des del punt de vista moral?

UNITAT 7: LLEIS I DILEMES MORALES

SABIES QUE...?

EMOCIONS, OPCIÓ NOVA PER A COMBATRE LA CORRUPCIÓ

Quan les persones refusen a accedir a suborns experimenten emocions més fortes que quan els accepten, conclou un estudi, la qual cosa ofereix esperança per a desenvolupar noves formes de combatre la corrupció. Els investigadors van estudiar el comportament de 93 persones en un joc econòmic que incloïa suborns. Van trobar que el 19 per cent dels participants els van refusar, i van demostrar una reacció emocional més forta enfront de la situació que aquells que els van acceptar.

Això demostra que el suborn té a veure amb temes morals i emocionals molt més complexos que la sola cobdícia, suggereixen els autors. “Basem el nostre estudi en la teoria econòmica que diu que a les persones solament ens importen els diners”, diu Tarek Jaber-López, científic del comportament de la Universitat Jaume I a Espanya. “No obstant això els resultats demostren que quasi la cinquena part dels funcionaris prefereixen ser més prosocials i trien la major qualitat en lloc del major suborn”.

Els jugadors tenien l’opció d’oferir suborns als funcionaris, representats per un participant, per a assegurar que la seua proposta fóra acceptada. Per a mesurar la resposta emocional dels participants al moment d’acceptar o refusar el suborn, l’estudi va usar la conductivitat elèctrica tònica de la pell per a mesurar l’activitat de les glàndules sudorípares en les seues mans.

“Els participants que trien ser honests pateixen més excitació emocional que els qui accepten el suborn”. Ser honest significa renunciar als diners, però es compensa moralment. Quan se’ls va preguntar als participants sobre les seues emocions després de la prova, van dir que es van sentir bé en haver optat per un benefici social. Els autors de l’estudi diuen que el seu treball ofereix un escenari complicat de les emocions conflictives que van sentir aquells als qui se’ls va oferir un suborn, la qual cosa podria tindre implicacions per a estratègies futures de combatre la corrupció.

Però quan els investigadors van introduir en l’experiment l’opció de quedar exposats i obtindre càstig, el nombre de participants que no va acceptar el suborn es va elevar al 55 per cent. Això semblaria suggerir que els mètodes tradicionals de combatre el suborn amb càrrecs criminals són útils. L’estudi va ser publicat en *Frontiers in Behavioral Neuroscience*.

*<http://www.elespectador.com/vivir/emociones-opcion-novedosa-combatir-corrupcion-articulo-553900>
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. En què consisteix la corrupció?
2. Què és un suborn? Quin valor social té? Per què?
3. Què és la cobdícia? Quina finalitat té? Quins problemes personals i socials implica?
4. Què és la prosocialitat?
5. Què entens per intensitat i excitació emocional?

UNITAT 8: JUSTÍCIA I DEFENSA DELS DH

SABIES QUE...?

VIVIM EN LA MENTIDA?

No hi ha cap sistema polític de protecció i respecte cap als seus ciutadans com la democràcia. D'esclaus, serfs, súbdits, únicament amb deures; passem a ser ciutadans, també amb drets. La consolidació de l'estat democràtic no va ser fàcil, ni continuada, ni igual al llarg del segle XX en els Estats occidentals. Tots, de manera directa o indirecta, van patir les convulsions dels totalitarismes. Semblava que després de les conteses bèl·liques i les penúries patides, la reinstauració de les llibertats anaven a portar, definitivament, la pau, la concòrdia, el progrés, el benestar i l'estabilitat. Durant un temps, mentre es va mantindre la Guerra Freda, sembla que va ser així. Després el món ha anat canviant a tanta velocitat que avui ja no se sap qui realment el governa, els polítics, les multinacionals, els serveis d'intel·ligència...? Qui governa avui el món?

La societat democràtica es troba sola: desconfia de l'Estat, desconfia dels partits polítics, desconfia dels seus representats, desconfia dels seus jutges, desconfia de les seues Forces Armades, desconfia dels seus empresaris i banquers, desconfia dels seus professionals, fins i tot desconfia d'institucions seculares, molt més antigues que la pròpia democràcia, com és l'Església catòlica. Tots aquests estaments, i molts més, estan esguitats per la corrupció. Una corrupció no legalitzada però en alguns casos sí "autoritzada". L'individu democràtic se sent sol, abandonat, insegur, desemparat, desplomat pels impostos que tornen a ser el seu únic cordó umbilical amb l'Estat.

L'individu democràtic, que se sent desprotegit, encara confia en un altre poder, la cambrà. Encara confia en la premsa lliure, independent, íntegra, incorruptible. Però què succeeix quan aquest poder controlador i creador de l'opinió pública també participa dels mateixos mals? Però què succeeix quan els mitjans de comunicació escrits i audiovisuals menteixen, enganyen, són còmplices de les manipulacions del poder, o ells mateixos volen convertir-se en un poder paral·lel? Què succeeix quan els periodistes en comptes d'investigar, comprovar, cerciorar-se de les seues fonts i informar de la veritat utilitzen la imaginació, utilitzen la ficció com un gènere periodístic que no literari? Mentides, silencis, complicitats amb les xarxes corruptes. Les notícies i informacions transformades en xantatges, extorsions, rumors, comunicats interessats, insinuacions, ombres sobre persones honorables. Què succeeix quan el periodisme lliure i independent, pilar insubstituïble de la democràcia, s'esfondra davant els interessos d'un ric propietari prepotent disposat a la manipulació de la informació i l'opinió per a aconseguir les més altes instàncies del poder polític i crear un nou totalitarisme modern amb falsos abillaments democràtics? Què succeeix quan no són les notícies les que fan el periòdic, sinó el periòdic el que crea les notícies segons els seus propis interessos?

CÉSAR ANTONIO MOLINA (Fragment)

http://cultura.elpais.com/cultura/2015/04/09/babelia/1428597088_147086.html

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quins avatars ha hagut de suportar les societats que finalment han aconseguit ser democràtiques?
2. Què és el totalitarisme?
3. Existeix actualment desconfiança en les estructures democràtiques del nostre país? Per què?
4. Respon les preguntes que es formulen en el propi text manifestant la teua opinió personal.
5. Et consideres una persona amb actituds democràtiques? Com es manifesten les teues actituds?

UNITAT 9: LA SEGURETAT I LA PAU

SABIES QUE...?

UN CANT PER FI DE LA HUMANITAT

Hi ha un moment en *Interstellar* en el qual l'expilot de la NASA Joseph Cooper (Matthew McConaughey) ha d'acudir a una reunió en el col·legi de la seua filla de 10 anys. Pel que sembla, la xiqueta ha portat a classe un antic llibre amb il·lustracions sobre l'aterratge de naus en la Lluna i li l'ha ensenyat als seus companys. I això és un problema perquè, tal com li informa la professora a Cooper, els vells textos han sigut canviats ja per "versions corregides", que expliquen que les missions a la Lluna "van ser simulades per a portar a la ruïna a la Unió Soviètica", una "magnífica propaganda" que va fer que els russos "balafiaren recursos en coets i altres màquines inútils". Si no volem tornar a viure "l'excés i el malbaratament del segle XX", li adverteix la professora, "cal parlar-los d'aquest planeta, no de com abandonar-lo". La idea central de la pel·lícula és que la humanitat ha deixat la Terra inservible ("no ens hem quedat sense televisors ni avions, ens hem quedat sense menjar") i ara ha de cercar una nova llar habitable ací fora.

Por roja, telèfon roig i el botó roig d'autodestrucció: el suec Harry Martinson (1904-1978) va publicar *Aniara* en 1956, en una època en què la Guerra Freda alimentava la literatura postapocalíptica, i no solament la por al desastre (atòmic o mediambiental), també l'esdevindre posterior dels homes en cas de catàstrofe. Però *Aniara* no és una novel·la. Subtitulat "Un panorama de l'ésser humà en el temps i l'espai", és un poema èpic en 103 cants que narra la travessia d'una colònia d'humans en una nau especial que, camí de Mart, es veu allunyada de la seua destinació a causa de l'impacte d'un asteroide.

La visió de futur de Martinson en *Aniara* és tristíssima. La Terra, "radiocontaminada, es disposa a entrar en un temps de repòs, calma i quarentena". Fileres de gent esperen el seu torn i un infern administratiu per a aconseguir un viatge a Mart: "Migrants en massa salten quan senten ressonar la sirena d'un coet espacial", escriu. Perquè "podem protegir-nos de quasi tot el que hi ha, del foc i les lesions de la tempesta i el fred, ai!, de qualsevol colp que es puga imaginar. Però no hi ha forma de protegir-se de l'home".

Aniara és el nom d'una de les naus, una més de les destinades a traslladar a 8.000 persones fora de la Terra. En el seu interior hi ha un jardí i un planetari, també una Sala de Memòria per a recordar als caiguts i el fitxer del Pensar, "que conté idees dignes de pensar-se molt encara [...], un grapat d'idees que haurien pogut salvar-nos si, a temps, haguérem recorregut a elles per a conrear l'esperit; però com l'esperit no estava molt de moda, el van deixar penjat en el rober de l'oblit". El protagonista és responsable del manteniment d'una màquina fabulosa, anomenada l'Acarona, però per les seues pàgines s'expliquen les històries de funcionaris, poetes, filòsofs, científics i marins espacials.

Jesús Rocamora http://www.elconfidencial.com/cultura/2015-04-13/un-canto-al-fin-de-la-humanidad_756876/

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què s'entén per "el malbaratament del segle XX"?
2. Has vist la pel·lícula *Interstellar*? Quina opinió tens sobre ella?
3. Com t'imagines la humanitat dins de milers d'anys?
4. Creus que el futur de la humanitat passa per abandonar el planeta Terra? Per què?
5. Quins aspectes ètics afavoririen que la humanitat no tinguera necessitat d'abandonar aquest planeta?

UNITAT 10: REGULACIÓ ÈTICA EN UN MÓN

SABIES QUE...?

ESTÀ PREPARAT EL MÓN PER AL COTXE AUTÒNOM?

Que el cotxe autònom és una realitat, ningú ho pot negar: hi ha molts exemples diferents de cotxes que es condueixen per si mateixos, darrere dels quals hi ha diferents companyies. No solament és Google la que està darrere dels cotxes sense conductor, tenim també universitats i centres de recerca, fabricadores de components per a automòbil i les pròpies marques de cotxes.

Teòricament els cotxes que es condueixen per si mateixos, sense la intervenció del conductor, haurien de ser més segurs, doncs s'elimina el factor humà de la conducció, que se sap és causa de nombrosos accidents de trànsit. La màquina que funciona per si mateixa, com a tal, realitza la seua tasca sempre igual, segons la seua programació, sense distraccions ni cansament, i respectant totes les normes de trànsit i altres condicionants que s'han de complir.

Quins? Doncs més enllà de les normes de trànsit, en situacions límit, sí hauria de prevaldre la protecció de l'ocupant del cotxe sobre la d'altres usuaris de la via (d'altres vehicles, ciclistes, vianants), i que també són persones, o si és qüestió de calcular quina acció salva més vides, o si la vida d'una persona pot considerar-se més valuosa que la d'una altra (un xiquet, un adult, un ancià). No és un debat fàcil: arribat el cas, si no hi haguera una altra opció més que atropellar un vianant o realitzar una maniobra d'esquiva que implica estavellar el cotxe i que muira el no-conductor què hauria de fer el cotxe?

I finalment, quan passe alguna cosa que haja de considerar-se inevitable, i el vianant resulte atropellat, o bé el no-conductor muira, qui es considera responsable de l'accident? el cotxe o el conductor? i si el sistema autònom no va funcionar correctament? reclamem la responsabilitat al fabricant? Aquest tema també pot donar de si bastant, encara que com un primer pas, la indústria de l'automòbil aposta per la incorporació d'una caixa negra en el cotxe, per a intentar saber si hi ha errada humana o errada de la màquina.

A l'inconvenient de no tindre un 100 % de fiabilitat de la tecnologia de sensors, se suma també al fet que perquè el cotxe autònom siga realment segur, tots els cotxes haurien de ser autònoms, o almenys que els seus sistemes estiguessen sempre alerta per a actuar immediatament si calguera, per exemple per error del conductor, per a així reduir realment al mínim, o eliminar del tot, el factor humà.

I perquè el cotxe autònom es generalitze de tal manera que tothom tinga un, ha de poder popularitzar-se, i per a això no hi ha millor estratègia que el preu: si un cotxe autònom és car, poques persones el podran comprar, però si en canvi té un preu raonable i assequible, que no siga molt més car que un de tradicional, o millor encara, que s'aconsegueixca vendre quasi pel mateix preu, llavors sí el comprarà la gent.

<http://www.xataka.com/gadgets-y-coches/esta-preparado-el-mundo-para-el-coche-autonomo-debate-y-situacion-legal-por-paises>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quins avantatges aporta un cotxe autònom?
2. Quins riscos comportaria un cotxe autònom?
3. Quins dilemes morals es plantegen en el text?
4. Quines respostes es podrien donar a les plantejades en el text?
5. Quins inconvenients econòmics planteja l'existència de cotxes autònoms?

UNITAT 11: LES NORMES ÈTIQUES

SABIES QUE...?

COM SERAN ELS HUMANS DEL FUTUR?

No som aliens a l'evolució. Encara podem experimentar canvis que ens permeten seguir adaptant-nos a l'entorn. Això sí, la nostra espècie és l'única que potencia el procés amb implants i ajustos genètics. Per exemple, en el seu treball ja clàssic *L'home mutant*, el divulgador científic Robert Clarke assegura que en el futur tots serem macrocèfals. La grandària del nostre cap serà major perquè, segons adverteix, “tindrem un cervell més gran, amb un front i capes corticals més àmplies”. I no serà l'únic canvi anatòmic que s'observarà en almenys una part dels nostres descendents.

Molts investigadors coincideixen que els humans del futur probablement manquen de certes estructures corporals que han perdut la seua funció o que, ara com ara, causen més problemes dels quals els resolen. Aquest podria ser el cas de les amígdales que, segons conjectura Clarke, compartiran destinació amb les anomenades estructures vestigials del nostre organisme: els queixals del judici, el coxis –últim llegat d'una primigènia cua– i l'apèndix, una peculiaritat més pròpia dels herbívors, passaran a millor vida.

El rellotge biològic de l'*Homo sapiens* tampoc és immune a les adaptacions, i en unes dècades probablement experimente transformacions radicals. L'antropòleg evolutiu Cadell Last, del Global Brain Institute, ho té clar. En un estudi publicat en la revista *Current Aging Science*, aquest investigador sosté que cap a 2050 els humans viurem uns quaranta anys més que en l'actualitat i tindrem menys fills i en edats molt més avançades, un procés que serà simultani amb un augment de la capacitat cerebral. Tanmateix, alguns experts menyspreen aquest procés evolutiu natural, ja que, segons indiquen, en ell interferirà notablement la tecnologia, que permetrà il·luminar superhomes de disseny construïts en laboratori. Serem amos de la nostra pròpia evolució. És més, la venim manipulant des de fa ja moltíssim temps.

Amb això en ment, la idea que en un futur no tan llunyà la Terra es poble d'homes biònics no sembla tan quimèrica. De fet, marcapassos, pròtesi de diferents tipus i fins i tot implants oculars i cerebrals ja formen part de la vida de moltes persones. El filòsof Nick Bostrom, director de l'Institut per al Futur de la Humanitat de la Universitat d'Oxford, no té dubtes: el transhumanisme, un fenomen que contempla l'augment de les nostres capacitats físiques i intel·lectuals, ja està en marxa. La selecció artificial ha deixat arrere a la natural.

El procés, en teoria, culminarà amb els posthumans, manifestament superiors en tots els sentits a qual-sevol geni actual. Des d'aquest punt de vista, el futur de l'home es veurà caracteritzat per tècniques com la clonació, la manipulació genètica i la implantació d'enginyers electrònics en el nostre organisme.

<http://www.muyinteresante.es/revista-muy/noticias-muy/articulo/como-seran-los-humanos-del-futuro-771426854936> (Dario Migliucci)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Com creus que poden ser morfològicament els éssers humans dins de... 100 o 200 anys?
2. Quin és el procés d'adaptació al mitjà de l'ésser humà?
3. Quins riscos ètics comporta la manipulació de gens en l'ésser humà?
4. Quin significat se li podria atribuir a “superhomes” o “superdones” des de la perspectiva tecnològica referida en el text?
5. Té sentit l'expressió “posthumans”? Per què?

UNITAT 12: CONVIVÈNCIA, DIÀLEG I RESPECTE

SABIES QUE...?

EMPATIA AFECTIVA VS EMPATIA COGNITIVA.

QUINES SÓN LES DIFERÈNCIES FÍSQUES EN EL CERVELL?

Empatitzem tots de la mateixa forma? És clar que no. No obstant això, la diferenciació que realitzem les persones sobre com veiem la vida i com tractem als altres, sent més racionals o més emocionals, va encara més lluny d'aquesta simple apreciació. Un equip de científics de la Universitat de Monash (Austràlia) ha descobert que el cervell de les persones racionals és físicament diferent al de les persones més emocionals.

“Les persones que tenen nivells alts d’empatia afectiva són sovint els que senten bastant por quan veuen una pel·lícula de por, o comencen a plorar durant una escena trista. Per contra, els que tenen alta empatia cognitiva són més racionals, per exemple, quan un psicòleg aconsella a un pacient”, afirma Robert Eres, líder de l’estudi.

Els canvis que provoca l’empatia en el nostre cervell, dividida en afectiva (la capacitat que té l’individu per a respondre adequadament a l’estat emocional d’una altra persona) i cognitiva (la capacitat de comprendre o sentir el que està pensant l’altra persona) van ser l’objectiu d’aquest treball de recerca. Per a això, els científics van comptar amb 176 participants als quals van mesurar amb morfometria basada en vòxel, la quantitat de matèria grisa que posseïen en certes parts del cervell.

Els resultats van revelar que les persones amb empatia afectiva mostraven més densitat de matèria grisa en la ínsula, situada en el centre del cervell; d’altra banda, les persones amb empatia cognitiva tenien més matèria grisa en el gir cingulat, zona situada en l’àrea mitjana del cervell que compleix funcions claus en l’activitat cerebral del sistema límbic.

Segons els investigadors, això “proporciona la validació que l’empatia és una construcció de múltiples components, la qual cosa suggereix que l’empatia afectiva i cognitiva estan representades diferencialment en morfometria cerebral”.

El treball ha sigut publicat en la revista NeuroImage.

<http://www.muyinteresante.es/ciencia/articulo/hallan-diferencias-fisicas-entre-el-cerebro-de-les-persones-racionales-i-les-emocionales-621435921521>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què és l’empatia?
2. Té riscos ser excessivament empàtic? Quins?
3. Què és l’empatia cognitiva? I l’afectiva?
4. Rastreja de nou el significat i funcionament de les neurones espill o especulació.
5. Localitza en una imatge del cervell les àrees citades en el text.

UNITAT 13: DEMOCRÀCIA I RESPONSABILITAT CIUTADANA

SABIES QUE...?

PAGAMENT D'IMPOSTOS, ON QUEDA L'ÈTICA?

Estem vivint una crisi econòmica a nivell mundial, en la qual ix a la llum la moralitat i ètica de certs tipus de comportament empresarial, especialment el comportament financer de grans companyies tecnològiques, les quals estan rebent crítiques pels escassos impostos que paguen en el país. I tot gràcies a pràctiques legals però de dubtosa moralitat, encara que per part d'aquestes grans companyies s'al·ludisca a la creació d'ocupació, nous negocis i l'ajuda al creixement econòmic. I tot això a canvi de "jugar" amb la política tributària dels països, escudant-se en què és una pràctica habitual entre les grans empreses.

Aquesta pràctica s'atribueix a la tan famosa enginyeria financera, en el que es coneix el "sandvitx holandès" o "doble irlandès", que els permet traslladar els beneficis a la filial a Irlanda i des d'aquesta a un paradís fiscal, de manera que la major part dels beneficis escapen al reduït tipus del 12,5% de l'impost de societats irlandès. Es tracta del moviment de capital per diferents filials amb la finalitat de pagar menys imposats.

Les empreses que porten aquestes pràctiques tributàries es mouen en la legalitat que els permeten, cercant esclatxes per a l'obtenció de majors beneficis, i en certa manera és acceptable. Addueixen que la responsabilitat d'aquestes pràctiques recauen en les polítiques de cada país, indicant que per a evitar-les haurien de ser els polítics els qui canvien les lleis. Algunes d'aquestes grans companyies, malgrat haver tingut un creixement espectacular pel que fa al seu anterior exercici, presenten pèrdues econòmiques en algunes de les seues empreses filials o declaren beneficis mínims per a pagar menys imposats.

Però la qüestió és si aquestes pràctiques són morals, és a dir, en una crisi tan profunda, amb empreses d'una altíssima facturació i benefici, que poden decidir si volen o no pagar impostos. Aquestes trien no pagar. Afectant d'aquesta manera també a la competència local que partiran amb desavantatge. Maximitzar beneficis sense pagar impostos, sense moralitat ni ètica?

*<http://capitalibre.com/2013/04/google-y-apple-minimizan-el-pago-de-impuestos-donde-queda-etica>
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Per què són necessaris els impostos?
2. Quina informació tens respecte el pagament d'impostos de companyies multinacionals en el nostre país?
3. Què és l'enginyeria financera?
4. Quines solucions hauria de donar-se al problema dels impostos injusts o la seua evasió mitjançant procediments il·legals?
5. Quin significat li atribueixes a la pregunta final del text?

UNITAT 14: GLOBALITZACIÓ I VALORS ÈTICS

SABIES QUE...?

FRANCISCO, DEL NOU MÓN AL MÓN NOU

Alguns l'anomenen el papa del Nou Món, per la seua procedència, encara que, probablement, encara que en realitat el que pretenga és ser el papa d'un món nou, amb la seua Església renovada i preparada per a afrontar el canvi de cicle que viu la humanitat. En el seu procedir s'aprecien dos aspectes singulars. Un, la seua comprensió de la globalització en tota la seua diversitat: heterogènia, complementària, complexa, nova. Un altre, la seua aportació com a llatinoamericà que coneix una realitat que ha significat la trobada-fusió de l'ahir i el futur. En tots dos casos coincideix

la percepció que el món estava incomplet sense Amèrica i sense la seua incorporació a l'evolució civil. Aquesta mirada global porta aparellats empatia i sentiment cap a i des de l'hemisferi sud. Recentment vam saber de la seua intervenció en la normalització de relacions entre Estats Units i Cuba, on es va veure a un estadista d'enorme influència i capacitat de concòrdia en les turbulents relacions internacionals. Sap que és molt complicat modificar realitats sense la capacitat de variar voluntats.

Francisco no resa sobre els salms en els seus discursos. Realitza constants al·lusions a temes actuals i candents perquè ja no és temps de sermons, sinó de transmetre emocions. Missatges del Papa es concreten en frases com: "La corrupció és la gangrena d'un poble", "El desenvolupament econòmic ha de tindre rostre humà", "S'ha de respectar el pobre, no usar-lo com a objecte per a llavar les nostres culpes", "L'explotació dels recursos naturals no ha de cercar benefici immediat. Ser administradors d'aquesta riquesa, que hem rebut, ens compromet amb la societat en el seu conjunt i amb les futures generacions, a les quals no podrem deixar aquest patrimoni sense una adequada cura del medi ambient".

En altres ocasions, el Papa Francisco ha fet referència a la defensa de la dignitat humana i altres valors ètics. Estem cridats a respectar en cada persona, abans de res, la seua vida, la seua integritat física, la seua dignitat i els drets que se'n deriven, la seua reputació, la seua propietat, la seua identitat ètnica i cultural, les seues idees i les seues decisions polítiques.

Probablement siga el missatge últim d'aquest viatge: una crida a la dignitat de l'ésser humà, a la humilitat de l'Església, a reconstruir ponts entre diferents i a conjuminar voluntats en pro d'una justícia social que restituisca els descartats, a favor d'una equitat que situe a l'ètica com a passaport a aqueix món nou. Potser siga recordat com el papa que va defensar a ultrança els drets humans.

http://www.lavozdegalicia.es/noticia/opinion/2015/07/11/francisco-nuevo-mundomundo-nuevo/0003_201507G11P15996.htm

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quin significat li atribueixes a l'expressió: "canvi de cicle que viu la humanitat"?
2. Quin paper exerceix el papa pel que fa a la pau en el món?
3. Creus que el papa és un excel·lent mediador? Per què?
4. Perceps al papa com compromés amb els temes actuals candents i problemàtics del món? Explica les raons.
5. Quines temàtiques aborda habitualment el papa en els seus discursos que estiguen vinculats amb l'ètica?

UNITAT 15: ESTAT I DH. LA TOLERÀNCIA

SABIES QUE...?

16 DE NOVEMBRE, DIA INTERNACIONAL DE LA TOLERÀNCIA

Per iniciativa de la UNESCO, 1995 va ser declarat Any de les Nacions Unides per a la Tolerància, i en el seu transcurs es va realitzar una campanya mundial en favor de la tolerància i la no violència. El Dia Internacional de la Tolerància va tindre el seu origen en l'impuls d'aqueix Any.

El Dia Internacional per a la Tolerància se celebra tots els anys el 16 de Novembre, va ser designat per l'Assemblea General de les Nacions Unides al desembre de 1996. És una ocasió per a l'educació en la tolerància, així com de reflexió i anàlisi sobre els problemes d'intolerància locals i mundials.

La tolerància no és una finalitat, sinó un mitjà. És la qualitat essencial mínima de les relacions socials que permet descartar la violència i la coerció. Sense tolerància, la pau no és possible. Amb tolerància, és possible fer realitat nombroses possibilitats humanes i socials, i en particular l'evolució d'una cultura de pau.

El desenvolupament de la tolerància i la confiança en les diverses comunitats no s'aconsegueix de la nit al dia; requereix temps i esforços. Establir la tolerància suposa l'accés a l'educació. La intolerància sol tindre les seues arrels en la ignorància i el temor: temor al desconegut, a l'"altre", a altres cultures, religions i nacions. La intolerància està també estretament lligada a un sentiment exacerbant d'autoestima i orgull, nocions ensenyades i apreses a edat primerenca.

La UNESCO proposa Deu Idees per a la Celebració del Dia Internacional de la Tolerància:

1. Diversitat en la comunitat.
2. Drets humans.
3. Programa individual de tolerància.
4. No a la violència.
5. Diversitat ecològica i diversitat humana.
6. Tolerància religiosa.
7. Actualitats.
8. Esports i tolerància.
9. Creativitat en el treball.
10. Vincles internacionals.

UNESCO. <http://unesco.org/new/es>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. En quins àmbits o aspectes de la vida diària es pot ser tolerant?
2. Quins perills, riscos i problemes comporten les actituds intolerants?
3. Quina relació guarda la tolerància amb la pau?
4. Quines accions concretes podrien considerar-se com "cultura de la pau"?
5. Quines són les causes de la intolerància?

UNITAT 16: PROJECTES CIENTÍFICS I VALORS ÈTICS

SABIES QUE...?

NEW HORIZONS CONFIRMA QUE PLUTÓ ÉS L'OBJECTE MÉS GRAN DEL CINTURÓ DE KUIPER

Es tracta de l'única missió planetària que arriba als confins del sistema solar, de moment. Un compte arrere. El dimarts 14 de juliol a les 13:49 hora espanyola i nou anys després d'haver partit des de la Terra, la nau espacial de la NASA New Horizons aconseguirà per primera vegada en la història de la humanitat al planeta nan Plutó, situat en els límits del nostre sistema solar.

Com New Horizons és una sonda espacial de sobrevol i no orbital, no es detindrà ni es posarà sobre Plutó, sinó que el sobrevolarà amb els seus 480 quilograms de pes a més de 50.000 km/h, moment en el qual els instruments estan preprogramats per a prendre fotografies i realitzar mesuraments del planeta nan així com de les seues llunes. La distància més propera del planeta pel que fa a la sonda serà d'uns 12.500 quilòmetres, sens dubte el més a prop que s'ha estat mai de Plutó. Un altre moment per a la història de l'exploració espacial.

Gràcies a l'últim acostament de New Horizons, podem confirmar que Plutó és 80 quilòmetres més ample del que es pensava i també 2.370 km més de diàmetre. Les noves imatges de Plutó després d'aquest moment històric arribaran el 15 de juliol, però New Horizons romandrà en el sistema de Plutó durant 12 dies, temps suficient per a arreplegar una gran quantitat d'informació i dades que anirà enviant amb assiduitat si no es produeix cap xoc imprevist i sobreviu a l'aproximació en bon estat.

Des de la NASA informen que tots podrem seguir la trajectòria de la nau en directe a través d'internet des de la web de televisió de l'agència americana i també a través de les xarxes socials: Facebook o Twitter, amb el hashtag #PlutoFlyBy.

Sarah Romero

<http://www.muyinteresante.es/ciencia/articulo/new-horizons-confirma-que-pluton-es-el-objeto-mas-grande-del-cinturon-de-kuiper-741436863825>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Creus que el projecte New Horizons aportarà beneficis a la humanitat? Si és així, quins?
2. És ètic la despesa invertida en projectes espacials quan en el nostre planeta existeixen tantes manques humanitàries?
3. Com es podria conjugar la necessitat de progrés mitjançant la recerca i l'atenció a les necessitats humanes bàsiques no resoltes?
4. Quan consideres que un projecte científic és ètic?
5. Quina percepció o reflexió ètica pot tindre un ésser humà en contemplar des de la distància espacial el seu propi planeta? Coneixes algunes declaracions d'astronautes?

UNITAT 17: EL CODI DEONTOLÒGIC

SABIES QUE...?

COM ES DECIDEIX SI UN ANUNCI ES POT EMETRE?

Si una campanya de publicitat és ofensiva, enganyosa o ataca a la competència, a qui se li pot reclamar? Les campanyes de publicitat es dissenyen per a enaltir una marca o explicar els beneficis d'un producte. Els creatius treballen amb cura que el seu missatge original no es confonga amb cap altra idea. Els anunciants arrisquen molts diners i volen que la seua inversió resulte eficaç. Ningú espera que tant esforç ho entele una polèmica no cercada. Però a voltes succeeix: algú es dóna per al·ludit, veu una ofensa en l'anunci, creu que alguna dada falta a la veritat o se sent atacat per tractar-se del fabricant de la competència. Com es poden defensar?

A Espanya la publicitat es regula per la Llei General de Publicitat de 1988 que, amb successives modificacions, defineix el funcionament del sector i els casos en els quals un anunci es pot considerar il·lícit. A més, molts productes i serveis tenen lleis específiques, que delimiten com ha de ser la seua publicitat. Per exemple: la banca, les begudes alcohòliques...

Qualsevol, siga una persona, una empresa o una associació, pot manifestar-se en contra d'una campanya publicitària. Però abans de portar-la davant els tribunals, existeix una opció eficaç i ràpida per a resoldre aqueixa queixa: Autocontrol. Aquesta entitat compleix 20 anys en 2015 i acaba de presentar el seu balanç de l'últim any.

Quina publicitat es pot denunciar?

Com resulta lògic, és sancionable qualsevol publicitat que incomplisca la llei o els valors de la Constitució. A més, el treball d'anunciants i agències se sotmet a codis de conducta que estableixen tot el que vostè espera d'una publicitat feta de bona fe: ha d'identificar-se com a tal, ha d'explicar la veritat, no incitarà a la violència o a la por, no denigrarà a la competència...

La publicitat es compromet a respectar xiquets i adolescents: els anuncis dirigits a aquest grup de població no explotaran la seua ingenuïtat i no portaran continguts que els puguin perjudicar mental, moral o físicament. També es protegeix especialment la imatge que la publicitat transmet de la dona.

Els casos més típics de reclamacions presentades en Autocontrol són per publicitat enganyosa (per exemple quan no s'ha explicat bé l'abast d'una oferta o una promoció), per atemptar contra el bon gust (amb l'excepció que els límits de la moral o el decor social no es poden assenyalar objectivament; moltes vegades l'única cosa que es pot restringir és l'àmbit de difusió de l'anunci, per exemple en televisió en horari per a adults o en exterior lluny de llocs de pas per a xiquets) i per competència deslleial (per exemple quan un anunci exagera l'avantatge d'un producte respecte de la d'altres marques).

<http://www.tvanuncios.com/noticia-1918-autocontrol-como-se-decide-si-un-anuncio-se-puede-emitar/> (Fragment)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quina opinió tens sobre la publicitat actual en els mitjans de comunicació?
2. Què és un comitè ètic?
3. Creus que es respecten els principis ètics en el control de la publicitat?
4. Quina publicitat denunciaries? Per què?
5. Què és la competència deslleial?

UNITAT 18: ÈTICA I FINANCES

SABIES QUE...?

ETHICA

Ethica és un joc de taula per a explorar l'impacte social i ambiental de les activitats bancàries, les inversions i els negocis, i aprendre a prendre decisions més responsables i ètiques quant a la gestió dels diners.

El joc està certificat pel Grup de Finançament de l'Educació de Caràcter Personal. El joc ha sigut dissenyat per a ser jugat amb adults a partir dels 15 anys d'edat en els instituts de secundària, les universitats, les associacions juvenils, els grups d'educació d'adults i altres entorns on hi ha interès en la banca ètica. Ethica es pot jugar amb un grup de sis (mínim) a 27 jugadors.

Ethica és l'únic joc a abordar la temàtica bancària i financera que posseeix la certificació del PFEG (Personal Finance Education Group).

Al final del joc, els jugadors podran...

- Aprendre com els estalvis personals i les inversions afecten altres persones, al planeta i a l'economia global.
- Entendre els pros i els contres de les inversions i els tipus d'estalvi, i els seus nivells de risc financer, social i ambiental.
- Ser capaços de prendre decisions de forma més informada i ètica sobre inversions social i ambientalment responsables.
- Entendre com els diners poden ser una eina per al desenvolupament insostenible o sostenible en el món dels negocis.
- Entendre com els bancs poden abusar dels diners que els dipositem.
- Entendre com influenciar a bancs i negocis triant la forma en la qual invertim els nostres diners.

<http://ethica.co/es/el-juego>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Consideres necessari una formació dels estudiants en aspectes econòmics? Per què?
2. Creus que actualment la banca funciona amb ètica? Per què?
3. Quina és la teua opinió sobre els diners en l'actualitat?
4. Quina és la teua opinió sobre el capitalisme?
5. Quines solucions proposaries perquè les finances foren ètiques?

8. SOLUCIONARI

Les respostes que es donen a les qüestions o preguntes del llibre de text de l'alumne i del quadern de treball constitueixen referents o aproximacions sobre el que ha de ser considerat correcte, ètic o adequat als continguts que es desenvolupen en les unitats de treball. En moltes d'aquestes qüestions se'ls planteja als alumnes la seua opinió o actitud davant determinats temes o situacions. Les respostes són lliures i cadascun d'ells expressarà la seua percepció de la realitat en funció dels seus valors ètics i esquemes mentals d'interpretació. D'aquesta manera, no existeixen respostes totalment correctes o incorrectes, sinó que els criteris de valoració ha de ser la presència d'actitud ètica, de sentit comú, de raonament i de valors humans.

8.1. SOLUCIONARI DEL LLIBRE DE TEXT

RESPOSTES (indicatives)

UNITAT 1

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.

UNITAT 2

1. Treball en equip de resposta lliure.
2. Tasca d'aplicació personal.
3. Tasca d'aplicació personal.

UNITAT 3

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.
5. Molt sensible als valors morals i practicant dels drets humans bàsics.
6. Resposta lliure.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES:

BLOC 1. LA DIGNITAT DE LA PERSONA. FONAMENT DE LA DUDH

1. **Urgir**: constrényer, apressar; **cessació**: suspensió, dimissió; **austeritat**: sobrietat, moderació; **implementar**: introduir; **subsidi**: subvenció, ajuda; **creditors**: digne, mereixedor.

2. Les dures condicions del programa d'ajust imposat a Grècia ha provocat retallades en la despesa social, en la sanitat pública i en l'educació, que han empobrit el país. Els Drets Humans no han de quedar portes fora de les organitzacions internacionals i de les institucions financeres internacionals. Han de ser respectats també quan els Estats deleguen responsabilitats en òrgans internacionals com el Mecanisme d'Estabilitat Europeu.
3. No s'ha tingut en consideració el respecte als drets fonamentals bàsics de les persones pel que fa a les seues necessitats vitals.
4. a) 2.700.000 persones en atur.
b) 318.620 milions d'euros.
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. Producte Interior Brut d'un país (el «conjunt de béns i serveis finals produïts en un territori en un període de temps). S'utilitza la següent fórmula per a calcular el PIB:
$$PIB = C + I + G + X - M$$

On C és el Consum, I la inversió, G la despesa pública, X les exportacions i M les importacions.
8. Resposta lliure.

UNITAT 4

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.

UNITAT 5

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. L'alumne pot donar respostes relatives als consells oferits en la tasca núm. 2.

UNITAT 6

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 2. EL RESPECTE I LA IGUALTAT EN LES RELACIONS INTERPERSONALS

1. **Mostreig:** mostra de població, selecció de mostra; **peculiar:** característic, especial.
2. Dany mental: problemes cerebrals; problemes emocionals: alteracions en les emocions, sentiments i estats d'ànim; un silenci a veus: conegut per molta gent.
3. Divulgadora i de denúncia social.

Empra dades numèriques procedents de recerques científiques, conseqüències psicològiques i emocionals. Corol·lari final com a orientació moral.

4. a) El nombre d'alumnes que paren les males actituds i conductes cap a altres xiquets: el 20% de 6.111= 1.220.
b) El nombre d'alumnes assetjats: 6.100 en alumnes i 5.400 en alumnes.
5. És fonamental entendre i comprendre les emocions patides pels altres. Percebre el sofriment de l'altre ha de portar a la compassió i a l'abandonament de tota activitat d'assetjament i violència.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 7

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.

UNITAT 8

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.
5. Resposta lliure.

UNITAT 9

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 3. APLICACIÓ DE LA DUDH EN L'ÀMBIT INSTITUCIONAL

1. **Instruir**: ensenyar, il·lustrar; **recórrer**: demanar, reclamar; **instància**: prec, sol·licitud; **ambigu**: confús, dubtós.
2. Restriccions en el dret de reunió, el dret de manifestació i la llibertat d'expressió. Convertir faltes en infraccions administratives. Fotografies en manifestacions. Qui pren la decisió respecte de si una acció és infracció o no?
3. Resposta lliure
4. Resposta lliure

5. El respecte als drets individuals i col·lectius. No s'han de provocar danys als altres ni a les pertinen-
ces, instal·lacions, etc.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 10

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.

UNITAT 11

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.

UNITAT 12

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 4A. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA, DEMOCRÀCIA I CIUTADANIA GLOBAL I

1. **Hipòtesi:** suposició, conjectura; **pragmatisme:** materialisme, sentit pràctic; **bregar:** pugnar, debatre; **abolició:** derogació, anul·lació.
2. Les amenaces econòmiques provoquen la por a la pobresa i a la falta de recursos; les geopolítiques es refereixen als conflictes bèl·lics i disputes territorials i hegemonia dels poders i l'amenaça cibernètica se situa en el plànol de la deshumanització de l'ésser humà. Si tots junts, com a col·lectiu humà s'afronten aquests riscos podrien reduir-se aquestes amenaces.
3. El Fòrum Econòmic Mundial contempla tres possibles escenaris per al panorama sociopolític en 2050.
SN: El Fòrum Muncial
N: Fòrum Econòmic Mundial
Det.: El
SV: contempla tres possibles escenaris per al panorama sociopolític en 2050.
NV: contempla
OD: tres escenaris
OI: per al panorama sociopolític.
Comp. Circumst. Temps: en 2050
4. Resposta lliure.
5. Resposta lliure.

6. Big Data és en el sector de tecnologies de la informació i la comunicació una referència als sistemes que manipulen grans conjunts de dades.
7. Resposta lliure.

UNITAT 13

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.

UNITAT 14

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.

UNITAT 15

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 4B. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA, DEMOCRÀCIA I CIUTADANIA GLOBAL II

1. **Restriccions:** impediments, limitacions; **massacres:** exterminis, anihilaments; **lesa:** crim contra la humanitat.
2. Resposta lliure.
3. Els delictes de fora del país i també els de dins han sigut investigats per la justícia universal.
4. Resposta lliure.
5. Complir amb els compromisos de la DUDH.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.

UNITAT 16

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.

UNITAT 17

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.

UNITAT 18

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 5. VALORS ÈTICS, REPTES DAVANT ELS PROBLEMES DEL NOSTRE MÓN

1. **Intangible:** immaterial; **opaques:** tèrboles, fosques; **cobdícia:** ambició, avarícia.
2. La importància del Dret i la Justícia, en aquest cas des de la perspectiva de l'impacte que les normes jurídiques tenen en el comportament correcte i en la moral de les persones. Expositiu i argumentatiu. Empra argot d'economia.
3. Aquesta manera econòmica de comercialització de productes integrats en la realitat augmentada està generant indefensió als consumidors.
SN: Aquesta manera econòmica de comercialització de productes integrats en la realitat augmentada
N: productes
Deter.: Aquesta manera econòmica de comercialització de
Deter. Manera: integrats en la realitat augmentada
SV: està generant indefensió als consumidors.
N: està generant.
OD: indefensió als consumidors.
4. Resposta lliure.
5. Indefensió. Estats emocionals negatius: por, temor, inquietud, tristesa, empipament.... Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

8.2. SOLUCIONARI DEL QUADERN D'ACTIVITATS

RESPOSTES (indicatives)

UNITAT 1

1. La raó és una facultat de la ment humana per la qual s'identifiquen, es comprenen, es relacionen els conceptes que formen part dels coneixements que adquirim.
La raó és també la facultat de les argumentacions, la facultat que ens permet fonamentar uns judicis.
2. Per a conèixer la realitat: La raó teòrica. Per a dirigir el comportament: La raó pràctica.
3. La consciència és el coneixement que un ésser té de si mateix i del seu entorn.
4. Les persones amb una consciència ètica actuen de bona fe, fent el bé i conforme al que és recte, just i adequat.
5. – Anticipar l'acció que realitzarem qualificant-la com a bona o dolenta.
– Valorar la moralitat de l'acció mentre s'està realitzant conforme els valors ètics personals.
– Valoració final de l'acció. Segons la moralitat de l'acció realitzada es tindran determinats sentiments. Si l'acció es valora com a bona es desenvoluparan sentiments de satisfacció, i si l'acció és valorada moralment inadequada es tindran sentiments de remordiment, culpa, vergonya o penediment.
6. La llibertat és la capacitat dels éssers racionals per a actuar segons les lleis dictades o establides per la raó.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.
9. Resposta lliure.

UNITAT 2

1. L'home té dignitat, no preu, i ha d'actuar en les seues relacions amb els altres sempre com un fi i no com un mitjà. Tot ésser humà posseeix un valor, independentment de l'herència biològica, cultural o social rebudes en nàixer. La dignitat humana és la que permet desenvolupar comportaments ètics caracteritzats per valorar la pròpia fragilitat de l'ésser humà i el deure moral de la seua protecció, la pròpia i la dels altres.
2. Resposta lliure.
3. Dimensió ontològica: l'ésser humà té intel·ligència i consciència de si mateix i de la seua superioritat en l'ordre de la naturalesa i del món.
Dimensió ètica: l'ésser humà té autonomia moral. Posseeix una consciència valorativa de les seues accions.
Dimensió social: projecció en la societat de l'efecte i conseqüències del seu comportament, que és valuós quan és moralment bo.
4. Resposta lliure.
5. Regular-la, defensar-la i garantir-la a través de la Constitució.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 3

1. Tractar amb dignitat els altres exigeix respectar el seu dret a l'autonomia personal. Ha de permetre's que cada persona prengui les seues pròpies decisions i prestar ajuda si la necessita, però cadascun ha de tindre l'autonomia per a prendre la decisió d'acceptar-la.
2. Resposta lliure.
3. Els tractats internacionals que subscriuen i defensen els drets humans tenen l'obligació d'evitar que es produïsquen aquests tractes degradants a l'ésser humà. Així mateix, tenen l'obligació d'evitar la violació dels drets fonamentals de l'home i de la dona com a membres de la humanitat.
4. Un conjunt d'accions informals que es practiquen amb el tracte humà i en prestar assistència als altres, promovent el benestar humà i evitant els sofriments i penalitats de les persones en situacions de crisi, sense cap tipus de discriminació.
5. – Pena: Sentiment de tristesa i tendresa produït pel patiment d'algú.
– Compassió: Sentiment de tristesa que produeix veure patir a algú i que impulsa a alleujar el seu dolor o sofriment, a remeiar-lo o a evitar-lo.
– Aflicció: Sentiment d'abatiment i tristesa passatgera acompanyada de plor.
– Conmiseració: Sentiment de pena i dolor per la desgràcia o sofriment d'algú.
– Dol: Sentiment de pena o neguit provocat per alguna preocupació.
6. Conductes actives o omeses dirigides a alterar les condicions psicològiques normals d'una persona, provocant-los uns nivells d'ansietat i de por que pertorben les seues capacitats cognitives i emocionals.
7. Resposta lliure.

UNITAT 4

1. L'ésser humà no pot desenvolupar aïlladament tot el seu potencial ni tampoc pot aconseguir la seua pròpia identitat sense estar en relació amb uns altres.
2. Estat en el qual no existeix una religió oficial.
3. Estat en el qual sí existeix una religió oficial.
4. El cap de l'Estat és un President. En un Estat democràtic és triat pels ciutadans.
5. El poder polític l'ostenta una persona, un grup militar, un grup ètnic o un grup religiós.
S'aconsegueix mitjançant revolució o colp d'estat. El poble no participa en la política. No es reconeixen els Drets humans. No existeix l'Estat de Dret.
6. Els ciutadans majors d'edat participen en la política a través de la consulta electoral. Existeix separació de poders: legislatiu (Parlament), executiu (Govern) i judicial (Jutges). Existeix l'Estat de Dret.
7. Democràtic. Monarquia parlamentària.
8. Resposta lliure.
9. Resposta lliure.

UNITAT 5

1. A través de les experiències i vivències en les quals l'ésser humà aprèn durant el transcurs de la seua vida els elements socials i culturals que formen part de l'ambient en el qual es desenvolupa, els inte-

gra en la seua personalitat i es desenvolupa influïts per ells.

2. Intervenen els agents socialitzadors, que són la família, els amics, els grups socials i totes aquelles persones que influeixen en la vida personal d'un individu.
3. Els grups de pertinença com els de referència tenen unes funcions socialitzadores molt importants en la vida d'una persona. Aporten la informació necessària perquè puguem construir la nostra personal percepció de la realitat social i, conforme a ella, elaborar la nostra escala de valors, normes, models i sistema de creences que guien el nostre comportament.
4. Un procés de mundialització de tots els tipus de desenvolupament humà que implica a la comunicació i a la interdependència de diferents països del món.
5. Que es respecten en tots els països del món els Drets Humans.
6. – Propietat privada dels mitjans de producció.
  - Divisió del treball, maquinisme i producció en massa (comuna a altres sistemes).
  - Economia empresarial, empresa, consecució màxim benefici privat.
  - Sistema de lliure mercat. Lliure intercanvi entre productors i consumidors.
  - Excessiu consumisme.
  - Crear noves necessitats al consumidor.
  - Llibertat de contractació.
  - Elevada iniciativa privada.
  - Escassa intervenció estatal.
  - ...
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 6

1. Permeten exercir el dret a la informació i de consciència que té una societat i tots els seus membres. Els mitjans de comunicació tenen funcions informatives, formatives i d'entreteniment. La informativa és la de transmetre les notícies que es produeixen de manera objectiva. La formativa és la de crear un estat d'opinió influïnt en els receptors de la informació, i la finalitat d'entreteniment és la de distraure o divertir a l'usuari.
2. Garantir la transparència informativa i la cerca de la veritat evitant qualsevol tipus de manipulació, tergiversació o ocultació informativa.
3. Modificar comportaments, idees o actituds; generalment les relacionades amb pautes de consum. No ha de produir-se publicitat enganyosa, ni abusiva, ni falsejada, ni subliminal o a través d'imatges o escenes que puguen ferir la sensibilitat humana, resultant immoral la seua utilització.
4. La que tracta de manipular la conducta consumista del consumidor mitjançant ocultació, engany i falsa informació.
5. La influència pot ser positiva o negativa. Es considera positiva quan l'efecte provocat genera estimulació i desenvolupament de les capacitats intel·lectuals, emocionals, creatives, etc., i, especialment, quan contribueix a desenvolupar i establir valors ètics fonamentals com l'amistat, l'honradesa, la cooperació, l'empatia, la prosocialitat, la solidaritat, etc.

UNITAT 7

1. Un Estat de dret és el que es regeix per un conjunt de lleis regulades i articulades en una Constitució nacional. Un estat totalitari està regit per un dictador, en el qual les lleis i normes no tenen estabilitat jurídica.
2. Quan té un ordenament jurídic que funciona eficaçment i el seu incompliment porta associat la imposició d'una sanció.
3. El conjunt o sistema de normes jurídiques que tenen la seua vigència en una època o en un lloc determinat i estan dirigides a regular el comportament dels ciutadans i de les institucions de l'estat.
4. Un dilema moral és una situació problemàtica que presenta un conflicte de valors perquè existeixen diverses solucions possibles que poden ser contradictòries o entrar en conflicte entre si.
5. Considerant els següents elements:
  - a) Cercar solucions alternatives al problema per si existiren: d'aqueixa manera s'evitaria el dilema.
  - b) Proposar diverses opcions.
  - c) Arguments a favor de cada opció.
6. En la desobediència civil es manté una actitud de protesta enfront de l'autoritat i la seua finalitat és canviar una determinada llei, norma o política governamental per considerar-la no ètica, injusta i perjudicial per a la comunitat.
Exemple: impagament d'impost abusius, ocupar un habitatge que no té utilitat i resistir-se a abandonar-la, etc.
7. Resposta lliure.

UNITAT 8

1. Tractar amb equitat als altres, donar a cadascun el seu, la qual cosa li correspon, la qual cosa se li ha d'atorgar segons el seu mèrit o el que corresponga en dret.
2. Totes les persones han de tindre el dret a gaudir de les mateixes llibertats i de la manera més extensa possible, sempre que aquestes siguin compatibles amb les llibertats dels altres.
3. Atorgar a un grup social que haja patit discriminació un tracte preferencial en l'accés o distribució de béns per a millorar la seua qualitat de vida.
4. Resposta lliure.
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.

UNITAT 9

1. – Emetre directrius d'alto-el-foc per a previndre hostilitats de major envergadura i major perill.
– Fer recomanacions als països en conflicte per al manteniment de la pau i la seguretat internacionals, fent crides a la cooperació i al desarmament.
– Accions dirigides a l'eradicació de la pobresa i foment del desenvolupament, dels drets humans i de l'estat de dret (eleccions, democràcia, control de les armes...), com a mesures preventives dels conflictes armats.

- Debatre en l'Assemblea General les qüestions relacionades amb la pau i la seguretat del món.
- Enviar representants de l'ONU per a missions polítiques sobre el terreny en conflicte: verificació d'acords d'Alto-el-foc, supervisió d'eleccions, etc.
- Operacions de manteniment de la pau amb forces armades d'interposició entre els països en conflicte. Es pretén mantindre separades les forces bèl·liques oposades i crear ambients que propicien el diàleg per a aconseguir acords de pau.
- Mesures coercitives consistents en sancions econòmiques, tals com embargaments comercials o, fins i tot, dur a terme accions militars col·lectives.

2. Resposta lliure.

3. La Guerra Freda va ser un enfrontament polític, econòmic, social, militar, informatiu i fins i tot esportiu iniciat en finalitzar la Segona Guerra Mundial, l'origen de la qual se sol situar en 1947, durant les tensions de la postguerra, i es va perllongar fins a la dissolució de la Unió Soviètica (inici de la Perestroika en 1985, caiguda del mur de Berlín en 1989 i colp d'estat en la URSS de 1991), entre els blocs occidental-capitalista liderat per Estats Units, i l'oriental-comunista liderat per la Unió Soviètica. Les raons d'aquest enfrontament van ser essencialment ideològiques i polítiques.

Font: Wikipedia.

4. En l'actualitat són 22 els països que estan en guerra: Afganistan, Algèria, Birmània, Txad, Colòmbia, Etiòpia, Filipines, Índia... vegeu: <http://www.20minutos.es/noticia/404456/0/mundo/guerras/activas/>

5. Resposta lliure.

6. El pacifisme, segons la RAE, és el conjunt de doctrines encaminades a mantindre la pau entre les nacions. S'oposa a la guerra i a altres formes de violència a través d'un moviment polític, religiós, o com una ideologia específica. Alguns dels mitjans dels quals es val el pacifisme en la cerca de les seues finalitats són: La no violència activa, la diplomàcia, la desobediència civil, el boicot, l'objecció de consciència, les campanyes de divulgació i l'educació per la pau.

Font: Wikipèdia

7. Resposta lliure.

8. Resposta lliure.

UNITAT 10

1. – Un augment de la pobresa relativa, és a dir, mentre molts països desenvolupats tenen cobertes les necessitats bàsiques, altres països no les tenen, i, dins de països considerats clàssicament com avançats tenen borses de pobresa extrema que contrasten amb sectors de la població que tenen recursos suficients.

– L'envelliment de la població mundial.

– El desigual repartiment de la riquesa.

2. a) La medicina no s'aplica amb criteris ètics. Es vulneren els Drets Humans i no es preserva el respecte la vida.

b) El desenvolupament de la ciència no té en compte l'ètica. Els codis ètics en l'àmbit de la tecnologia han de garantir que el "desenvolupament" vertiginós i virtual no constitueixca una vulneració dels drets humans universals.

c) Les empreses energètiques empenen el fracking. Es deteriora el planeta, es contamina, es produeixen alteracions geomorfològiques, es contamina i s'esgoten els recursos.

- d) Quan l'empresa no considera la dimensió ètica dels seus treballadors. Es vulneren la dignitat del treballador, els seus drets laborals, socials i econòmics.
- e) La banca és capaç de desnonar un deutor sense el menor mirament. Es vulneren els drets constitucionals d'accés a un habitatge digne i altres drets fonamentals com la dignitat, el respecte, etc. Moralment les accions de desnonament, encara que tinguin suport "legal" manquen de valors morals fonamentats en la compassió, la solidaritat, l'empatia...
3. Aportar els principis per a la conducta moralment adequada de l'humà respecte a la vida, tant la humana com l'animal i vegetal, així com l'ambient, per a preservar les adequades condicions de vida.
4. Resposta lliure.
5. Resposta lliure.

UNITAT 11

1. Autònomes: quan són imposades per la pròpia persona.
Heterònomes: quan són imposades pels usos i costums establits per la societat.
2. Ens indiquen com hem d'actuar o què hem de fer.
3. La capacitat o facultat que té l'ésser humà per a decidir i regular la seua pròpia conducta.
4. Resposta lliure.
5. L'ètica material prescriu a través de codis morals el que s'ha de fer, regulant amb detall el contingut del nostre comportament.
L'ètica formal no estableix què hem de fer en concret, sinó tan sols com hem d'actuar perquè el nostre comportament siga efectivament moral.
6. Des de temps antics ha existit la supremacia, domini, tirania, abús... d'unes persones sobre una altra a través de diferents formes d'esclavitud humana: castes, classes socials, poders polítics, poders econòmics.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 12

1. – Dialogar consisteix a intercanviar idees, opinions i punts de vista amb una altra persona.
– La conversa té un caràcter més familiar i consisteix en una transmissió d'informació, manteniment de les relacions socials i gaudi de la interacció amb els altres.
– La parla és l'instrument comunicador en el procés del diàleg.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.
5. Resposta lliure.

UNITAT 13

1. La pluralitat en les idees consisteix en la coexistència pacífica de les diferents maneres de percebre i interpretar la realitat.
2. El diàleg, la tolerància i el respecte.
3. Interactuar uns amb uns altres i conuiu pacíficament sustentant idees diferents, sent capaces d'aconseguir acords i també capaços de tolerar diferències, en el marc del respecte mutu.
4. Hem d'obrar de tal manera que els efectes de les nostres accions siguin compatibles amb la permanència d'una vida autèntica en la Terra.
5. Sentit de la pertinença a la comunitat.
Reconeixement d'obligacions com a ciutadans.
Tolerància amb els altres.
6. El comportament de les persones en relació amb l'ús les TIC (Webs i Xarxes socials) en tots aquells assumptes socials, culturals, econòmics, legals relacionades amb la comunicació amb l'Ajuntament, Diputacions i altres entitats que gestionen una ciutat o comunitat.
7. Un conjunt de normes de comportament general en els espais virtuals, que estan basades en el respecte als altres.
8. Resposta lliure. Els drets humans s'han de respectar sempre i en qualsevol escenari o context: social, ciutadà, escolar...
9. Resposta lliure.

UNITAT 14

1. Resposta lliure.
2. Ràpid desenvolupament tecnològic.
Conflictes armats en algunes parts del món. Terrorisme.
Èxode de refugiats.
Corrupció...
3. Exercici exclusiu d'una activitat. En el cas de les empreses, quan açò ocorre, exerceixen un gran poder i control sobre mitjans de producció i consum.
Les empreses de monopoli s'instal·len en qualsevol part del món on obtenen avantatges fiscals, econòmics i de producció.
4. Els valors ètics com aquells que produeixen un bé moral.
El bé comú ha de ser la meta més elevada, una meta que no anul·le a l'individu, sinó que el potencie.
Els estaments socials han de dotar-se de valors ètics sòlids, que enfortisquen les seues finalitats de servei a les nacions.
La pràctica habitual de les virtuts ètiques fa a l'home moral, afavoreix la convivència i la justícia i disposa cap a la felicitat.
Un món millor és possible des de l'esforç individual inspirat per uns profunds valors universals.
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. L'ésser humà és capaç de provocar molt dany als seus semblants. La cita expressa els horrors dels quals és capaç la humanitat amb si mateixa.

UNITAT 15

1. Els drets humans són intrínsecs al fet existencial de la vida humana. Ningú pot donar o negar aqueixos drets, són universals, per a totes les persones independentment de qualsevol situació o circumstància.
2. Protegir a l'individu contra els abusos i arbitrarietats que pogueren cometre's per part d'altres persones i del propi Estat, que és qui ostenta el poder. L'Estat és el garant de la defensa dels drets humans dels ciutadans.
3. Un estat caracteritzat per:
  - La violació dels drets.
  - La tolerància de grups de pressió social o econòmica.
  - Permetre la discriminació de qualsevol índole.
  - Incapaç de controlar el seu territori o garantir la seguretat dels seus ciutadans.
  - Incapaç de mantindre la seua ordre legal intern.
  - Incapaç de proporcionar a la seua població serveis públics.
4. Recorrent davant l'Administració, denunciant i acudint als tribunals de justícia.
5. Resposta lliure.
6. Tota persona té dret a un nivell de vida adequat que li asseure, així com a la seua família, la salut i el benestar. Els valors ètics promoguts per l'Estat com a garant dels DH han d'estar dirigits al reconeixement de les condicions materials necessàries per al desenvolupament dels seus ciutadans.
7. Resposta lliure.

UNITAT 16

1. Resposta lliure.
2. Resoldre els problemes del món actual en tots els aspectes: culturals, sanitaris, educatius, econòmics, recursos energètics, polítics, ètics, etc., que té la societat a nivell global. La recerca ha d'anticipar-se a les necessitats i per a això és necessària la perspectiva científica o determinació anticipada de les necessitats humanes.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.
5. Resposta lliure.

UNITAT 17

1. L'exercici d'una professió està dirigida a nombroses finalitats, el propi desenvolupament personal, projecte de vida, augment de les competències...
2. És el conjunt de normes ètiques que han d'aplicar-se en l'exercici d'una activitat laboral. És regulada pels Col·legis Professionals, l'Administració, Entitats, Empreses, etc.
3. És el conjunt de normes i criteris d'actuació professional basats en normes i valors. El codi ètic orienta l'acció dels professionals per a garantir que no es produïska menyspreu en els drets humans i en la dignitat de les persones receptores de l'acció professional.

4. En els comportaments de corrupció s'actua en manera contrària a com s'estableixen les normes ètiques d'actuació.
5. a) Representar tots els col·legiats.
 b) Defensar els interessos professionals dels seus membres.
 c) Elaborar els seus estatuts.
 d) Vetlar pel compliment d'una bona praxi professional.
 e) Elaborar, aplicar i supervisar el codi deontològic.
 f) Vetlar per l'ètica i la dignitat professional.
 g) Exercir la facultat disciplinària en l'ordre professional i col·legial.
 h) Altres funcions dirigides al bon funcionament del col·legi (normatives, intrusismes, sancions, gestions...).
6. Resposta lliure.

UNITAT 18

1. El conjunt d'institucions i mercats (lloc de trobada entre venedors i compradors, –oferta i demanda– on s'estableixen els preus dels productes) que canalitzen o gestionen l'estalvi dels prestadors (persones o entitats que disposen de diners o estalvi) dirigit cap a les persones o prestataris (que reben els diners d'un préstec).
2. L'actual sistema financer és conservador i es regeix, fonamental i generalment, per criteris econòmics, és a dir, per l'objectiu d'aconseguir els màxims beneficis econòmics. S'ha caracteritzat també per fomentar el consum irresponsable en èpoques de bonança econòmica que en temps de crisi s'ha tornat en contra del prestatari, produint-se situacions socialment inadmissibles des del punt de vista ètic, com és el cas de les diferències notables de renda i riquesa (augment dels sectors rics i augment de la pobresa), o com els desnonaments dels habitatges dels qui han perdut la seua capacitat per a fer front a les hipoteques concedides pel sector financer.
3. Aquelles que tenen en compte els Drets Humans i contribueixen a activitats econòmiques amb una clara finalitat i projecció social en el marc del valor de la solidaritat humana.
4. Quan els diners es converteixen en un valor suprem i fonamental sobre el qual gravita tota activitat humana es converteix en un malson ètic, perquè el sistema financer s'apropia de la rendibilitat econòmica com a factor de poder, utilitzant-ho per a les seues pròpies finalitats, amb el qual es perd el sentit ètic de l'activitat professional: la de produir benestar social.
5. Sí, perquè és una activitat econòmica com unes altres en les quals han d'estar present valors com l'equitat, el compromís, l'honestedat, etc.
6. Per a concedir préstecs els bancs s'asseguren que els clients tinguen capacitat econòmica per a retornar-los amb els seus corresponents interessos. És a dir, seguretat de devolució, la qual cosa implica la "certesa" que el client disposarà de diners per a retornar-lo al banc.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

9. RECURSOS WEB

Es poden realitzar tasques complementàries o d'ampliació a través dels recursos que ofereix Internet. La següent és una llista de webs que poden ser d'utilitat, especialment per a realitzar tasques de Webquest i també ofereixen altres recursos didàctics com pel·lícules i activitats multidisciplinàries.

- <http://platea.pntic.mec.es/~erodri1/EJEMPLO2.htm>
- <http://ef1esompt.blogspot.com.es/2011/02/trabajo-2-evaluacion-1-eso-webquest.html>
- <http://www.webquest.es/wq/educacion-secundaria-obligatoria-eso/valores-morales>
- <http://rincones.educarex.es/humanidades/index.php/es/teorias-eticas-los-derechos-humanos/unidades/287-teorias-eticas-eso>
- http://www.phpwebquest.org/wq/discriminacion_positiva/proceso.htm
- <http://www.xtec.cat/~cescude/Z9WQ01%20Inici.htm>
- http://www.aldeasinfantiles.es/Educa/Pages/default.aspx?et_cid=2&et_lid=4&et_sub=valores%20%C3%A9ticos
- http://weib.caib.es/Recursos/drets_humans_webquest/WQ/GuiaDidacticaDretsHumans.htm
- http://www.didacta21.com/documentos/revista/Septiembre09_Aguilar_Amat_Fernandez_Margarita2.pdf
- <http://www.unaescuelasolidaria.es/Una%20escuela%20solidaria/recursosdidacticos.html>
- <http://www.uhu.es/cine.educacion/guiascine/0guiacine1valoresprofesor.htm>

ANNEX

LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS

VERSÍO RESUMIDA

1. Totes les persones naixem lliures i iguals. Totes tenim les nostres pròpies creences i idees. Totes hem de rebre el mateix tracte.
2. Aquests drets ens pertanyen a totes les persones, per diferents que siguem.
3. Totes les persones tenim dret a la vida, i a viure en llibertat i en condicions de seguretat.
4. Ningú té dret a sotmetre'ns a esclavitud. Tampoc tenim dret a esclavitzar a altres persones.
5. Ningú té dret a infligir-nos dany, a torturar-nos ni a tractar-nos cruelment.
6. Totes les persones tenim dret a rebre protecció de la llei.
7. La llei és igual per a totes les persones. Ha de dispensar a tots un tracte just.
8. Totes les persones podem sol·licitar la protecció de la llei si no hem rebut un tracte just.
9. Ningú té dret a portar-nos a presó sense justificació, a mantenir-nos reclosos ni a sotmetre'ns a des-
terrament.
10. Si ens porten davant un tribunal, el procés ha de ser públic. Els qui ens enjudicien no han de permetre
que ningú els diga el que han de fer.
11. Ningú pot ser acusat d'haver fet alguna cosa que no puga provar-se. Quan algú diga que la nostra
conducta ha sigut indeguda, tenim dret a demostrar que no és veritat.
12. Ningú ha de pretendre danyar la nostra reputació. Ningú té dret de vindre a la nostra casa, obrir les
nostres cartes ni molestar-nos, a nosaltres o a la nostra família, sense una justificació.
13. Totes les persones tenim dret a circular lliurement en el nostre país i a viatjar a l'estranger en les
mateixes condicions.
14. Si temem ser objecte de maltractament en el nostre propi país, tenim dret a fugir a un altre per mo-
tius de seguretat.
15. Totes les persones tenim dret a pertànyer a un país.
16. Tota persona adulta té dret a casar-se i formar una família si ho desitja. Els homes i les dones gau-
deixen dels mateixos drets quan estan casats i quan estan separats.
17. Totes les persones tenim dret a tindre coses i a compartir-les amb uns altres. Ningú ha de privar-nos
d'elles sense justificació.
18. Totes les persones tenim dret a creure en el que vulguem, a tindre una religió, o a canviar-la si ho
desitgem.
19. Totes les persones tenim dret a prendre les nostres pròpies decisions, a pensar com vulguem, a dir el
que pensem, i a compartir les nostres idees amb altres persones.
20. Totes les persones tenim dret a reunir-nos amb els nostres amics i treballar junts pacíficament en la
defensa dels nostres drets. Ningú pot obligar-nos a unir-nos a un grup si no ho desitgem.
21. Totes les persones tenim dret a prendre part en el govern del nostre país. Tota persona adulta ha de
poder votar per a triar als seus líders.
22. Totes les persones tenim dret a una llar, a tindre diners suficients per a viure i a comptar amb assis-
tència mèdica si estem malalts. Gaudir de les arts i l'esport ha de ser patrimoni de totes les persones.
23. Tota persona adulta té dret a tenir una ocupació, a obtenir a canvi un sou just i a formar part d'un
sindicat.
24. Totes les persones tenim dret al temps lliure i al descans.

- 25.** Totes les persones tenim dret a disposar d'aliments i roba suficients, a un habitatge i a assistència mèdica. Les mares, els xiquets i les xiquetes, les persones d'edat avançada, les que no tenen ocupació i les que tenen una discapacitat tenen dret a atencions especials.
- 26.** Totes les persones tenim dret a l'educació i a completar el cicle d'ensenyament primari, que ha de ser gratuïta. Hem de poder desenvolupar una carrera, o usar tot el potencial de les nostres habilitats.
- 27.** Totes les persones tenim dret a triar el nostre propi estil de vida, i a gaudir dels beneficis del progrés científic i l'aprenentatge.
- 28.** Ha d'existir un ordre social que permeti a totes les persones gaudir de drets i llibertats tant en el nostre propi país com en la resta del món.
- 29.** Tenim deures respecte a les altres persones, i hem de protegir els seus drets i llibertats.
- 30.** Ningú pot privar-nos d'aquests drets i llibertats.

Aquesta versió resumida de la Declaració Universal de Drets Humans ha sigut redactada per Amnistia Internacional Regne Unit. La versió completa de la Declaració pot consultar-se en www.un.org/es/documents/

